

Convorbiri Literare.

ANUL VII.

1 APRILIE 1873 — 1 MARTIE 1874.

Redactor: *Tacob Negruzzi.*

IASSI, 1874.
TIPOGRAFIA NAȚIONALĂ.

CONVORBIRI LITERARE.

Apare la 1 a fie cărei luni.

Abonamentul pe un an pentru România liberă 1 galben; pentru Austria 6 fl; pentru Germania 15 Franci; pentru Svițera, Belgia și Italia 20 franci; pentru Franța și Spania 25 franci.
Abonamentele se fac numai pe un an întreg; în Iași la Tipografia Națională și la redacțiune, în București la librăria Soccec et Comp.; în toate celelalte orașe din România la biurourile postale.

MIHAI VEREANU.

(Urmare.)

CAP. V.

Din cele două luni de oprire în străinătate ce bătrânul Vereanu mai încuviințase finlui său, abie una trecuse când Mihai plecă spre țară. În timp de zece zile el percurse Austria și acum se afla aproape de hotar. La început amintirea Lucreției îi rămăsese vie și sufletul său era cuprins de părere de rău. Cu cât ânsă se apropia mai mult de patria sa, cu atât alte gânduri îl grămădiră, alungând imaginea tinerei Italiene, care formase un epizod atât de scurt în viața lui. Locurile au cea mai mare inriurare asupra aducerii a minte. Revedând Vereanu orașelele și satele prin care trecuse cu zece ani înainte ca copil, toate impresiunile de atunci și le reaminti cu nespusă mulțămire. Dar ceea ce-i păruse mare și chiar măreț atunci, cât de mic i se părea acum! Ideea ânsă de a-și revedea patria, de a-și revedea părinții, sora și rudle, apoi moșiile tatălui său: Ridicata și mai cu samă Verenii, unde ca copil se jucase zile întregi prin grădină și pe malul Moldovei, îl induioșă cu blân-

deță.—Acum trăsura lui se apropia de orașelul ce forma hotarul dintre împărăția Austriacă cu patria sa. Un șanț larg dispărtea amândouă țerile și dincolo se vedeau coline, câmpii și sate. Inima i se strinse și nu-și putea dispeli ochii de pământul părintesc: i se părea că acolo este țara făgăduinței unde va găsi fericirea cea mare spre care inima lui tânăra aspira.

Părăsind partea nemțească, trăsura sa trecu peste un mic podeț care unea amândouă țerile și la capătul căruia era o poartă închisă, zugrăvită cu colorile naționale. Vezelele se bătă în poartă și aceasta se deschise scârțâind. Un militar mare de stat, cu sabie lungă și musteți ascuțite plecate în jos, care trăsese zăvoarele porții, îi zise, puind mâna la șapcă: „poștiți, cuconășule!“ Trăsura trase la o căsuță mică din dreapta unde era căpitănul de hotar care viza pasapoartele.

— Ce am să fac aici? întrebă Mihai.

„Să nu vă supărați cuconășule, răspunse soldatul, dați-mi un bacșiș și eu voi pune toate la cale. Unde-i pasaportul?“

Deși lui Mihai îi pără curios de a vedea pe un militar care cere bacșișuri, el îi dădu

bucuros mai multe monede și pasaportul, așteptând în trăsură ca să i se dea încuviințarea de a merge mai departe, la han, unde vocea se odihni câte-va oare până a nu porni. După lungă așteptare însă soldatul veni earăși la trăsură și-l rugă să se coboare, căci D. Capitan il pofteste. Mihai se coborî și intră. Intr'o odaie cu podul jos și cu pereți scârnavi, mobilată numai cu o măsuța, doue scaune de lemn și o canapea imbracată cu cit rupt în multe locuri, sta un barbat nalt și subțire, cu musteți și barbișă neagră și nasul cărn. El avea sabia la șold, haină militarească disbumbiată și era încălțat cu papuci. Șezând înaintea mesei pe un scaun, el fuma o sigaretă dintr'un lung ciubucel de trestie și foileta într'o condică ruptă ce ținea în mână.

În țerile în care trăise Mihai atâta vreme, el se deprinsese a avea respect de autoritățile publice. Aici însă toată înfătoșarea funcționarului și a localului îi părură atât de comică, încât nu-și putu opri zimbirea.

— Cum vă numiți? îl întrebă capitanul fără a ridica ochii asupra lui.

„Stă scris în pasaport, Domnule, răspuse Mihai.

— Poate fi scris, dar aș voi să-mi spuneți și D-voastre.

Tonul obraznic al funcționarului atinseră pe Mihai care îi zise încă odată:

„Dacă stă scris acolo, nu găsesc de cuviință a vă mai spune.

— Cam isteț răspunzi D-ta, Domnule, unui funcționar al statului în exercițiul funcțiunii sale!

„Răspund cum imi place, Domnule.—Te rog fă iute, căci n'am vreme de pierdut.

Aceste cuvinte rostite cu energie, și figura serioasă a lui Mihai, imblânzire pe căpitan.

— Apoi numele Dumitale e scris așa de rău, încât nu pot citi, zise el cu glas mai slab.

„Mihai Vereanu mă numesc.

— Sunteți fiul D-nului general Vereanu?

„Dar...

— Pentru ce nu mi-ați spus-o îndată? Vă rog ședeți jos. Am slujit sub părintele D-tale. Vă rog nu vă supărați. Nu știam să sunteți D-voastre. Chiar imi trimisese răspuns generalul să vă găsească aici o trăsură, să vă inlesnesc plecarea, dacă din întâmplare trăsura d-sale pe care vocea să v'o trimitea n'a fi venit la vreme. Dar vă rog ședeți (aici împinse celalalt scaun de lemn.) Îndată sfârșesc, trebuie numai să vă trec în condica. Cate-va minute. Nu *afumați*?

— Vă mulțămesc, nu *afum*, răspuse Mihai, care redobândindu-și buna dispoziție începuse car a zimbî.

Căpitanul cu un condei vechiu de pană se puse a scrie în condică, silabisind cu greu și încet cuvintele ce scria, Mi... ha... il... Ver.... ea.... nu.... — Profesiunea?

„Licențiat în drept.

— Cum?

„Licențiat în drept.

Aici căpitanul se opri, făcî o figură învălmășită și se scărpină cu condeiul după urechie.

— N'avem rubrică în condică pentru li., pentru lici... pentru ceea ce spuneți D-voastre. Nu știu ce să fac.

„Scrieți unde vă place, tot una-mi este.

— Dacă nu vă superă vă voi trece printre neguțitori căci ei au rubrica cea mai mare.

„Pre bine, numai treceți.

— După ce sîrși de scris aceasta, căpitanul îl mai întrebă: De unde veniți?

„Din Italia.

— A! frumoasă țară! Italienii sunt frații noștri, tot din Traian se trag. Și aveți să stați deacum la noi, nu vă mai întoarceți?

„Așa socot; mi-am sîrșit studiile.

— Imi pare bine, imi pare bine. Cred că ve vor numi vre-uu procuror la Curte. Toți tinerii cu carte se fac procurori. Ș'apoi D. general are trecere—poate chiar la Curtea de casație!—Am sîrșit de scris, poftim pasaportul dar nu vă duceți încă—măi (Gheorghie dă ne câte o cafe turcească — aceste din urmă cuvinte ale căpitanului erau adresate soldatului ce pazea poarta țerei și care toată vremea stătuse în odaie la ușă

Dacă mi-ați da voie eu m'aș duce îndată, me cam grabesc, șopti Mihai care se săturase de a convorbi cu funcționarul de hotar.

— Ferească Dumnezeu! Nu vă dau voie, cum se poate? Aveți să luați o cafe și să afumați o sigară. Ei, ați stat mult *in nuntru*? Ce mai veste pe acolo?

„Bine, slava Domnului răspuse Mihai, vorbind acum și el în soiul căpitanului

— Cică nu-i tocmai bine. Aud că se bat reu pe unde ați fost D-voastre.

„Nu știu nimica. În care țară?

— Acolo în... Doamne—cum se cheamă—acolo unde... este un fel de pânză care samănă cu numele țerei aceia...

„În Olanda?

— Ba nu, pânză mai proastă....

„A! Americă?

— Dar, dar americană. În America cică se bat rău.

„Se cam bat. Dar America e dincolo de Oceanul Atlantic.

— O fi, dar tot se bat. Cică seucid pentru bumbac (aici zimbî cu necrezare). Oare drept să fie?

„Dar, pentru bumbac.

— A dracului nemți!

Soldatul adusese cafelele. După ce își sîrși ceașca, Mihai Vereanu rugă pe căpitan să-l ierte fiind că e grăbit, și cu mare greu scapă de amabilitățile sale.

Când eși să se urce earăși în trăsura, înaintea casei căpitanului trăsese o alta ce eșea din țară. Din ea se coborî un om nalt, cu barba sură și fisionomia aspră. Cum vezu acesta pe Vereanu, ochii sei se așintiră pe dînsul. Lui Mihai această figură îi făcu un efect neplăcut. După câte-va momente, acest domn care intrase la căpitan, eși earăși afară și mai aruncă o privire lungă, pătrunzătoare lui Vereanu.

— Cine-i acest om? întrebă și Mihai pe soldatul cel de la poartă.—Acesta îi aduse răspuns de la căpitan că ar fi unul Manoli Sîrbu.

„Nu știu pentru ce figura acestui om imi dă fiori, își zise Mihai în sine în vreme ce trăsura intră în orașelul de hotar, îl duse la cel ăntei han, pe care sta scris: *Otel pentru nobleță*.

Când cu zece ani înainte Mihai părăsise țara și trecuse prin acest orașel el măsese o noapte tot în acea casă, și acum își aduse a minte că otelul se numea pe atunci „*Han bun și curat*“ și că proprietarul era un Român betrăn. Hangiul de acum era un evreu și numele se schimbase. ănsă deși hanul devenise acum un otel pentru nobleță, totuși departe de a

se preface în bine, el pierduse mult din curătenia sa. Evreul indemnă pe Mihai să rămână la el peste noapte, și-i propuse a-l transporta cu trăsura lui la Vereni în timp de o zi de vară. Dar Mihai nu voi nici de cum să aștepte, ci plin de nerăbdare, el se hotărî să pornească chiar în acea noapte. Fiind aceasta prin puțină numai în căruță de poștă, el se duse singur ca să comandeze căruță și cai. Casa poștei era însă închisă și un surugiu îi spuse că s'ar fi dus căpitanul la vînat nu departe de oraș. De îndată Mihai merse pe urmele lui și într'o mirește din apropiere văzî mai întîi un căne de vînat care se oprî la vederea lui, dînd din coadă. Apoi auzî din departe un glas care striga cănele. Inchipuindu-și că vîntorul trebuie să fie căpitanul, el îi strigă după obiceiul vînturilor: Hep! Hep! și tot astfel îi răspuse și glasul.

Cînd se apropiî vîntorul, care era în adevăr căpitanul de poștă, Mihai îi zise: „Cai și căruță de poștă imi trebuie îndată!“ El singur era prins de mare mirare de chipul cum trebuie să se adreseze la autorități: „Eaca vin“ răspuse căpitanul, și în curînd ajunsese la Mihai.—Unde vî duceți?

— La Vereni!

„Aveți patru poște bune. Mai cu samă cea de pe urmă e cît două și mai bine, fiindcă nu merge pe drumul mare, ci pe căi lăturalnice. Poftim să vî dau blanchetul. Cînd vreți a pleca?”

— Cînd a resări luna, cam pe la zece.

„Bine, poftim!”

Amundoi mersese acum în tovărășie la casa căpitanului de poștă. Aflînd acesta că are a face cu fiul generalului Vereanu, la care fu-

sesse odată vechil de moșie, care-l ajutase la nevoie și prin care fusese numit în postul de căpitan de poștă ce ocupa acum, el simți o mare bucurie.

„Să veniți numai decît la mine în gazdă, cuconașule, pînă ce veți porni. N'oiu suferi nici într'un chip să trageți aiurea. Cuconul Vasilică, părintele D-voastre, mi-a făcut mult bine, și toată viața mea i-oiu fi recunoscător. He, mult bine mi-a făcut cuconul Vasilică!”

Pe drum îi spuse cum odată cînd o neguțătorie de care se apucase, eșise rău și-l adusesese aproape de ruină, generalul Vereanu, la care se adresase îl luase vechil la moșie, că-i dăduse o parte din câștig, că îl ajutase să mărite trei fete ce avea; că acum cînd îmbătrînise, prin protecția lui fusese numit aici la poștă, unde trăea cu nevasta sa, că aceasta s'a bucura mult dacă va vedea pe fiul binefăcătorului lor, că numai decît să-i facă favoarea de a ședea la dînsul pînă la pornire, căci nu i-ar ierta cugetul niciodată, dacă Vereanu ar petrece aiurea decît la casa lui. Și bătrîna Casandra, soția căpitanului era bucuroasă de a vedea pe fiul cuconului Vasilică, de care auzise atît de dese ori vorbind în casa boerului și se duse la bucătărie să-i gătească cea mai bună mîncare ce ar fi putut face în grabă. Mihai, mișcat de prevenirea bătrînilor primi ospetia lor și petrecu cu dînsii cîteva oare pînă ce noaptea căzî. Ear cînd luna începî a se arîta, o căruță de poștă cu doi cai, cei mai bună din grajdul, mînați de surugiul cel mai voinic trase la ușa și Mihai se urcî în lăuntru. Bătrîni ei gătîră toate cele trebuitoare cu îngrijire părintească îi urară cale bună și Mihai se dispărî de dînsii mișcat.

— Să dau drumul cailor? întrebă surugiul pe Mihai, când căruța eșise din orașel.

„Să măi cât vei pute, voiui să fiu a casă înainte de a resări soarele.

— Las' pe mine, cuconașule, răspuse surugiul și strigă la cai, care porniră la goană.

Pământul părea că fuge sub picioarele cailor, surugiul plesnea din harapnic și striga, ear Mihai era plin de fericire.

Toate inchipuirile frumoase cu care vezuse țara lui din departare, ei păreau întrecute încă de realitate. Căruța de poștă care gonește noaptea în sbor răpede; surugiul cel îndrăzneț ce-i vorbea lui și vorbea cailor în limba sa particulară, de care își adusese a minte câte o dată ca prin vis, pământul și satele cu înfătoșarea lor salbatică, toate îi aprindeau fantasia.

Poșta aștei, a doua, a treia se urmase cu pripă. Mai avea încă una și era să ajungă în casa părintească. Țânse acum drumul era mai rău, lumina lunii dispăruse după nouri groși și întunecați ce acoperise cerul. Un vânt recoare începu a bate și obosala îl cuprinse. O oară s'a fi trecut de când părăsise poșta din urmă și la întrebările sale repetate, surugiul îi tot răspundea că mai au *mult, mult!* O dată numai căruța isbită de o rădăcină de copac sări în sus și recăzù sfărmată la pământ.

Mihai căzuse de o parte și surugiul de alta, ear caii alergase înainte cu oiștea ruptă.

— V'ăți lovit, cuconașule, ilu întrebă surugiul?

„Nu! Puțin. Ce facem deacum?

— Știu și eu? Ce a da Dumnezeu, că-i întuneric, nu vëd nimica.

„Caută de prinde caii.

Aceștia alergase o scurtă vreme, ear apoi simțind că nu mai trag căruța se întorsese de la sine înapoi și se lăsară prinși de surugiul lor.

— Vëd o lumină în depărtare, zise Mihai.

„Și eu vëd, dar nu știu ce-o fi, răspuse surugiul.

— Eu incalec pe un cal și merg într'acolo. Tu sui pe celalalt și mergi înapoi la poștă de adă altă căruță. Culege când te-întoarce lada cu lucrurile și vino de me ia de acolo unde-i lumină. De nu m'ei găsi să știi că am aflat chip să merg mai departe. Țrage drept la curte la Vereni. Te-oi mulțămi bine.

Surugiul clătiuă din cap. „Mă tem, să ve las singur, noaptea-i neagră, o furtună se pregătește și sunt făcători de rele pe aici.

— Am la brău un pistol încarcat du-te; și fă cum ți-am spus.

Surugiul încălecă pe un cal și plecă îndărăt. Mihai se sui pe celalalt și se îndreptă spre lumina ce se zărea în departare.

Calul lui Mihai gonea aprins în fuga cea mai mare peste ogoare și câmpii. Mihai, fără șea, ținându-se de coama calului, cu përul fluturând în vânt, îl indemna să alerge mai mult încă.

Vântul sufla acum cu vuet grozav și tunetul începù a bubui pe ceruri în departare. Obosit, inotând în sudori, Mihai sosì la locul de unde se zărise lumina. Pe câmp ardea un foc mare în jurul căruia erau așezate multe șetre de țigani. Câți-va din aceștia, barbați și femei care dormeau lângă foc, vëzând că un călăreț venise la ei, săriră asupra-i și-l incunjurară.

— Dă-te jos de pe cal, îi strigă unul.

„Dă tot ce ai la tine, strigă un al doile.

Fugiți toți, sau dau foc, response Mihai, îndreptând pistolul spre dënșii.

Lăeșii preschimbarë câte-va cuvinte intr'o limbă necunoscută, dar nu se departarë. Mihai sta cuprins de groază in mijlocul acelor figuri negre asupra cărora bătea lumina gălbie a focului, când deodată o femece mare de stat, cu përul displetit și cu un fes roș pe creștetul capului sări între dënșii

— Incolo, dancilor, incolo! le strigă ea. Un fir de për să nu-i stricați. Dă-te jos, conășelule, și nu-ți fie frică, că eu sunt aice. Coboară Mihăițică și vino la mine.

Lăeșii se depărtarë ascultând glasul pornitor al femecei, ear Mihai prins de mirare de a auzi numele seu rostit de acea ființă cu chipul deșanțat, se dădu jos de pe cal. Femecea il luă de braț și-l duse in una din șatre. Acolo ardeau in mijloc câte-va vreascuri uscate ear deasupra focului era un cean răzemat pe pirostrele. Femecea ăi intinse un lăicer pe pământ și Mihai suprins de oboseală și emoțiune se lăsă a căde jos pe el. Țiganca se așeză pe un scăunaș la capul lui.

— Multă, multă vreme n'ai fost aici, drăguțul mamei, incepù a șopti femecea. Te-ai dus copilaș, ia atătica, și te intorci mare și frumos. Auleu! Mult imi ardea inima să te ved. Eu acu am îmbătrănit și m'am sluțit și tu, frumusele, te-ai făcut voinic. Mulțămesc celui de sus că te-am vëzut până a nu muri.

„Cine ești tu, femece? ăi duse Mihai — și de unde mă știi?

— Te-am știut prunc de țifă și ți-am prorocit atunci o viață alta de cât a celorlalți oameni. Ești menit a fi altmintrele decât gloata, căci când când te-ai născut inima ta

se sbătea tare. Multe te așteaptă și multe vei simți. Dă-mi lanțul de la gât și-ți voiu prevesti viitorul.

„Na-ți lanțul și spune-mi ce m'așteaptă.

— Bea din astă cupă și ascute-ți mintea să'nțelegi ce ți-oiu spune.—Mihai bëu dintr'o cupă și simți că ceva recoare ăi trece prin tot trupul, mintea lui se aprinse și toate din juru-i luarë forme fantastice. Deși treaz, el se simțea ca sub imperiul unui vis fără putere de a se deșteptă. Doue fete pe jumătate goale intrarë acum in șatră, din care una suflă in focul ce incepea a se stinge, ear alta vërsă apă in cean. Bëtrăna luă o mână de cenușă și presură pe fața apei, șoptind cuvinte de farmece. Apoi muiè mână in apă și stropi in toate părțile, in vreme ce fetele se așezaserë cu picioarele incrușate la ușa șatrei cu ochii țințiți asupra bëtrănei.

— Dă-mi mână, frumusele, sa-ți spun urșita. Of! Tinerelule! In gradina ta e ascunsă o comoară cu o peatră scumpă, scumpă.... un diamant strălucit și scump și rar.... Tu știi că este, și l cauți... una frumuseca balae te ajută... o să-l găsiți?... Nu, căci ea plânge și lacrimile ăi acopër vederea.... Cine vine acum?... Fugi căci inima ei e mai neagră decât përul capului.... Blăstem ci.... amar ție!... Unde fugi? Aruncă-ți săgeată otrăvită... Uitat-ai diamantul?

„Săgeată otrăvita... diamantul? Care diamant? șoptea Mihai cu ochii arzători.

— Cine vine acum? urmă bëtrăna cu figură solemnă. Tu o știi de mult! Sermană nesocotită, sermanule nesocotit! Săngele apă nu se face, ci trece din neam in neam!... Intuneric și moarte? Nu!... Năsip și pustiu.... noapte... in loc de soarele zilei diamantuu

îți lucește earăși... Il cauți, nu ai uitat de el? Il cauți... singur ăi nimeriști locul? Of! Norocosule!“

Ochii femeii ardeau; chipul ei eră imposant și Mihai se uita rătăcit la dănsa, cu inchipuirea aprinsă ca într'un vis fărmeccat.

— Spune lămurit, Ce șoptești de diamant și de moarte?

Spune vrăjitoareo, dacă știi să pătrunzi noaptea viitorului. Nu mă amăgi cu vorbe fără șir. Ce este diamantul, ce este săgeata otrăvită, spune și nu me ameți mai, mult încă.

— Eu zic ce vęd și ce-mi spun duhurile nopții. De la mine nu știu nimic. Ascuteți mintea și vei înțelege ce-ți zice Neacșa țiganca.

In acel moment mai multe glasuri sgomotoase se auziră la ușa șetrei și câteva cuvinte rostite cu putere străbătură in lăuntru.

Bătrăna se întoarse cu îngrijire, apoi luând o altă cupă in mână.

— Bea, bea zise ea lui Mihai și vei afla ce dorești. Mihai puse cupa la buze, dar ca prin farmec gândul lui se încălci, pe ochi se lasă o noapte neagră fără visuri, trupul i se întinse și capul ăi căzù pe braț, greu ca plumbul.

CAP VI.

— Trezește-te, cuconașule, trezește-te! Soarele a resărit pe ceruri. Trezește-te!

Așa strigă surugiul cătră Mihai scuturându-l cu putere. Mihai deschise ochii:

„Unde sunt? Cine ești?”

— Eu sunt, surugiul. Am venit cu altă căruță de la poștă și am cules lada cu lucrurile de pe drum. Te-am găsit culcat in mijlocul câmpului pe manta și calul legat de un copăcel in apropiere. Ai căzut de oboseală și

ai avut noroc că furtuna s'a ținut departe căci puteai să găsești moartea aici.

Mihai se ridică pe jumătate, privi împrejur și se vëzù in adevăr in mijlocul unei câmpii, lângă o tufă vëzù un cal legat cu o frânghie de un copăcel și păsčend earbă lângă dănsul figura unui om, și mai incolo o căruță cu doi cai. Vëzù că a dormit pe câmp invălit in mantaoa sa de drum cu capul pe o brazdă de earbă. Ăntăi nici de cum nu-și pută da samă unde este și abie o privire lungă ce ațintă asupra omului ce-l deșteptase il făcù să-i recunoască figura. După repetatele incredințări ale acestuia că el ar fi surugiul, amintirea începù a-i reveni cu incetul. El își aduse a minte despre sosirea lui in țară, despre ăntăiele figuri ce le vëzuse, de plecarea lui din orașelul de hotar și una după alta de toate până la stricarea căruței și încălecarea sa pe calul de poștă, dar mai in colo ideile i se incurcau. Surugiul ăi spuse că l'a lăsat alergând pe unul din cai peste câmpuri spre o lumină din depărtare, că el singur s'ar fi întors la poștă calare pe celalalt cal, că ar fi ajuns acolo pe când incepea a se lumina de zi, că indată ar fi luat altă căruță cu care ar fi venit in goană, că ar fi vëzut calul lui Mihai legat de un copac și că indată l'ar fi vëzut și pe dănsul dormind; că s'ar fi temut ăntăi să nu-l fi aruncat calul jos și să i se fi intămplat ceva, dar că s'ar fi incredințat apoi că el doarme; că Mihai trebuie să fi fost foarte ostenit pentru a descălecă noaptea pe câmp și a se culcà de vreme ce putea veni ploaie și furtună.

Mihai se sculă, simțindu-se obosit și se sui in căruță. El bēù din ploasca de rachiu a surugiului și trupul i se încălzi? Ceasornicul

ei aretă că erau șese oare de dimineață. Surugiul inhamă trustei caii și căruța re-incepă a goni pe câmp, până regăsiră drumul. Mănând bine în o oară, mult două, după incredințarea surugiului, el trebuia să ajungă la Vereni.

Mișcarea deșteptase cu totul pe Mihai și acum își aducea la minte de șatrele țiganilor, de femeia cea mare cu figura stranie care-l luase în cortul ei, de proorocirea ce-i făcuse, însă fără a ști cu hotărîre dacă nu făcuse, un vis. Și această indoeală dispărură peste puțin când din lipsa lanțului de aur, toate amănunțimile întâmplării nocturne i se reînfrățiră, dar ceea ce nu-și putea explica era, cum de rămăsese singur în mijlocul câmpului și ce se făcuse întreaga ceată de țigani. Ceea ce-l preocupă însă mai mult, era proorocirea femeii, acele cuvinte tainice, fără șir și înțeles. Diamantul ce trebuia să caute și să găsească care pentru dînsul nu era decât simbolul unui ce necunoscut îl impresionase mai mult din toate ce-i spusese Neașa. Cu aceasta se ocupau gândurile lui, căutând a-i da un înțeles, căci Mihai, deși crescut în ideile moderne de necrezare și cercetare, totuși păstrase în sufletul său sub păături de cunoștințe reci, un fond de superstiție ascunsă, luată cu dînsul din copilărie, superstiție pe care creșterea occidentală nu o poate desrădăcina cu totul nici în țările unde cultura luminează de seculi, cu cât mai puțin la dînsul care o moștenise în leagăn și o hrănise cu o inchipuire vie și fierbinte. Gîndul la proorocirile femeii l'ar fi ocupat încă mult, dacă deodată cum se urcase căruța pe un dîmb, n'ar fi văzut în față frumoasa panoramă a vlei Moldovei și de o parte satul Vereni cu casa și grădina pă-

rîntească. Fața lui se luminează deodată, inima i se strînse, un fior de plăcere îi trecu prin tot trupul și șirul gîndurilor se rupse cu violență. Cine va descrie simțirea ce-l cuprînse la această subită priveală? Ah! Multe momente de entusiasm are omul în viață, multe procură abnegarea, ambițiunea, gloria și mai presus amorul, dar nici unul nu e așa de înalțător, nici unul nu se poate asemăna cu momentul, în care un tînăr cu suflet simțitor și inchipuire vie, își revede casa părintească ce părăsise ca copil, locul unde și-a petrecut evul de aur al vieții omenesti! Eată riul pe malul căruia se jucase, eată moara din sat, eată bisericuța, eată grădina cu poarta mare de stejar, eată printre copaci casa unde se născuse.

Amintirile toate nu le putea cuprinde deodată mintea sa și el nu simțea decât o fericire neliniștitoare.

Mihai zise surugiului să nu tragă în curte, ci la porțița mică a grădinei, căci voi să între pe jos, să facă familiei sale o surprindere și o plăcere mai mare.

Sub gardul tufos al grădinei, Mihai se coborî din căruța și, porțița fiind închisă, el sărî pe deasupra și intră.

Pentru a ajunge la terasa casei, trebuia să treacă prin toată lungimea grădinei. Fiecare alea, fiecare boschet și copac era o amintire pentru dînsul. Pășerile cu voioasa lor cântare păreau a-i ura bună-venire și el pășea înainte pînă de o fericire nespūsă. Un bătrîn cu pîrul și barba albă, incujbat sub greutatea anilor, venindu-i înainte, el recunoscu pe Niță grădinarul, care de cîte ori îl luase în brațe, zicîndu-i că tot astfel țînuse odineoară și pe cuconul Vasile Vereanu!

— Ce faci moș Niță, ești sănătos, îl in-

trebă Mihai, imi pare bine că te găsec tot aici cum te-am lasat.

„D-ta ești, cuconășule, respunse acesta, recunoscându-l după un moment de indocală, D-ta ești, of! bine imi pare că a dat Dumnezeu, să te mai ved pân a nu muri. Gândeam că m'oiu duce și că n'oiu mai avè parte să ved pe cuconășul cel mic. Doamne! Ce bucurie au să aibă boerul și cuconița. Mă duc să le spun... și bătrânul se găti să plece înainte, ștergându-și o lacrimă din ochi.

„Stăi, moș Niță, nu te duce, ăi zise Mihai emoționat și el, voiu să nu știe nime de venirea mea căci nu me așteaptă încă. Remăi și-mi mai spune.

Și Mihai se puse a vorbi cu bătrânul gradinar care nu-și putea ascunde bucuria. Chiar după ce se despărți de el și merse spre casă, Niță se uita după dănsul cu o zimbire de plăcere.

In aleaoa pe care mergea Mihai acum, el vèzù de departe o femeie viind spre dănsul.

Inima i se strinse... cine putea să fie? Dar el nu o cunoștea. Erà o blondă, tenără și frumoasă ce nu vèzuse niciodată. Mihai o salută și ea respunse cu o mișcare de cap rece și fără a manifesta nici o curiozitate de a ști cine este acest necunoscut.

In alte timpuri o așa neașteptată întâlnire l'ar fi intrigat peste măsură, dar acum sufletul lui era pre plin cu altele pentru a se oprì la acest gând. Abie făcuse câți-va pași mai încolo, când vèzù o copilă tenără, cu haină albă, alergând prin grădină. Erà Luțica care voea să ajungă pe guvernanta ei ce mersese înainte. Vèzënd-o, Mihai o recunoscù indată și se ascunse după un copac. Când Luțica se apropiè, el ăi sări înainte și o prinse cu

amundoue brațele. Copila dădù un țipet de spaimă apoi, după o scurtă indoeală il recunoscù și-l strinse in brațe.

„Tu ești, Mihai, tu ești, o cât sunt de fericită! Nu te așteptam încă. Miss Mary, Miss Mary, veniți de grabă. Ți-am sfirșit portofoliul. Ce mulțămiți au să fie părinții noștri. Haidem inte. S'au sculat toți. Tocmai au să ne cheme la cafea. Haidem, haidem!“ Și copila incepù a sări in sus și a bate in palme de bucurie. Apoi luându-i mâna, se puse a alergă spre casă. Mihai abia putea să o urmeze, atât i se stringea inima de emoțiune. Cănele Balaban care sta culcat pe terasă, vèzënd o figură necunoscută se uită ântci la dănsul cu indoeală, ânsè mirosindu-l și vèzënd in ochii lui o figură amică se puse a-i linge mâna și intră odată cu ei in salon. Generalul și eucoana Savastița care stăteau amundoi la masă, își intoarserè privirile spre ușa ce se deschidea, se ridicarè de pe loc și-i deschiserè brațele lor.

O! dulce moment al revederci!

CAP VII.

In câte va zile vestea despre intoarcerea lui Mihai Vereanu se imprăștiese pe la toate moșile invecinate, deacolo la capitala județului, de unde apoi și la orașul insemnat unde locuea generalul Vereanu și toată lumea era doritoare să revadă pe Mihai care fusese absent din țară un timp atât de indelungat. Sândulachi Dospin lăsă să treacă vr'o opt zile pân a nu mèrge să-l vadă pentru a nu simți Mihai că dragostea sa era așa de mare pentru dănsul.

Intr'o Duminică Sândulachi gândind că a trecut timp indestul, veni la Vereni. Tot

atunci și un alt vecin Neculai Covrig se du-se cu soția și fiul seu Todiriță în vizită la generalul Vereanu. Neculai Covrig îmbetră-nise în agricultură. El fusese ăntei vechil pe la boeri mari, apoi arendaș, cu vremea im-bogățindu-se cumpără o moșie de veci, se insură cu o fată de arendaș binișor inzestra-tă și trebile mergându-i din ce în ce mai bi-ne, acum avea mai multe uoșii ale lui și era considerat între cei mai bogați proprie-tari ai județului. Fiul seu, după căți-va an; în care fusese într'o scoală privată, neputên-du-se deprinde cu studiul se întoarse la țară și gospodăreacă pe lângă tatăl seu, a cărui co-pie credincioasă era și la chip și la suflet. Sosind la curtea din Vereni, Neculai Covrig sărută mâna cucoanei Savastiței închinându-se la dēnsa cu cel mai mare respect și abie in-drăzni a atinge mâna ce-i întindea generalul. Cucoana Săftica Covrig se simțea asemenea foarte onorată că cucoana Savastița îi întin-sese mâna și ședeă dreaptă și neclintită pe scaunul ce i se oferise. Ear Todiriță imita pe tatăl seu în toate mișcările.

Abie începuse convorbirea, când sosi și Săn-dulachi. Mihai auzind că este moșul seu care a venit, îi sări înainte, voind să se arunce în brațele lui. Ȃnsē bētrānul, stāpānindu-și bucuria, îi zimbī numai și îl sărută pe frun-te destul de rece, zicēnd că-i pare bine a-l vedē sānātos și voinic.

Vezēnd aceasta, cucoana Savastița, care nu pre iubea pe Sāndulachi, ei aretā nemulțāmi-rea sa, prin o privire mai indiferentă āucā decāt obicinuit. Dar Sāndulachi era un om curios, lui nu-i desplācea a fi primit cu re-ccalā. el era nemulțāmit de a fi primit cu pre multā prevenire, căci își inchipuea că aceasta

este simalată, numai în vederea vre unui in-terese.

— Tocmai voeam să vin la D-ta azi, mo-șule, începū Mihai. Am ajuns de o septēmă-nă și eram doritor să te vād, vorbeam tocmai...

„Cānd vorbești de lup, lupul la ușă“, re-spuse Sandu. Știam eu că verișoara nu te va lasa să te depărtezi deocamdată și am ve-nit singur. Bre! că mare te-ai mai făcut! și mustețile sunt binișor resărite.

— Trebuie să fiți de o vristă ca fiul meu Todiriță, cucoane Mihăiță, așa i Todiriță? zise Covrig.

„Așa babacă, respuse Todiriță făcēnd o mică mișcare pe colțul de scaun unde șede-a, și învērtindu-și pālăria de pislā în māne.

— Cuconul Mihăiță trebuie să fie cu un an mai mare, zise cucoana Saftica, caci știu bine că cucoana Savastița ne-a făcut cinstea să vie la noi la Bortēști, cānd eram tocmai asupra facerii și mi-a zis atunci că copilașul dumisale era să fie înțarcat. V'aduceți a minte cuco-nița... cānd v'a apucat o ploac mare în pă-dure.

„Imi aduc, imi aduc, respuse cucoana Sa-vastița.

— Bine zici, Safto, întâmpinā Covrig, cu-conul Mihăiță e cu un an mai mare. Știu că s'a nāscut tocmai în anul cānd locustele ne prāpādise pe toți.

„Așa-i, respuse generalul.

— Ne-am jucat amundoi ca copii împreună, zise atunci Mihai, adresāndu-se cātrā Todiriță.

„Dar Domnul meu, ne-am jucat respuse Todiriță și cu demoasela m'am jucat...

La aceste cuvinte Covrig aruncā o privire de muștrare lui Todiriță care se înroși de ce-

ea ce zisese, pe când cucoana Safta zimbî multă vreme.

— Ducea e bine și sănătoasă? întrebă îndată Covrig pe cucoana Savastița.

„Copila e bine, răspuse aceasta, trebuie să fie în grădină cu guvernanta.

Urmă o tăcere de câte-va secunde.

— Cum s'arată pânea pe la D-voastre, Domnule Covrig, întrebă atunci generalul, pentru a schimba vorba.

„Frumos, foarte frumos, răspuse acesta. Și la D-voastre am văzut lanul cel mare în cea mai frumoasă stare. Numai pentru popușoi ne-ar trebui o mică ploaie.

— Barometrul zice că o să avem ploaie.

„Așa credeți? Mie mi-a spus un cioban că după cum a luat sama la oi, nu-i nădejde de ploaie pînă mai încolo.

— Mai multă încredere am în barometru, zise generalul.

„Eu nu-l cunosc, pe la mine n'a venit, răspuse Covrig.

O zimbire trecu pe buzele întregii familii Vereanu.

— Barometru e o mașină pentru ploaie, întampină Todiriță.

Acum se înroșiră Covrig și cucoana Safta.

Pentru a curmă această convorbire, Mihai propuse lui Todiriță să facă o primblare cu densul prin grădină. Acesta după ce văzu o mică mișcare de aprobare în ochii tatălui sen, luă brațul ce-i oferea Mihai și amundoi eșiră.

Nu se primblară mult timp în grădină când întâlniră pe Luțica împreună cu Miss Mary. La vederea lor Todiriță Covrig se înroși și n'ar fi avut curajul a se apropie de ele dacă nu ar fi fost dus de Mihai.

— Vă aflați bine, demoaselor, se adresă Covrig către dame.

„Bine mulțămim, răspuse Luțica.

— De mult nu am avut onoarea să ve ved, demoaselo!

„De mult.

— În această grădină ne-am jucat împreună ca copii, urmă Covrig deviind tot mai îndrăzneț.

„Imi aduc aminte.

— Mai este scrânciobul cel vechiu în boschetul de lângă lac?

„Este altul nou, răspuse Luțica.

Să mergem spre scrânciob, zise atunci Mihai și cu toții se îndreptară spre păduricea cea obscură în mijlocul căreia se afla lacul. Pe drum, văzând Covrig, că Mihai culegea flori și le oferea guvernantei, se puse și el a oferi câte-va Luțicai, urmând a vorbi mai de parte și puind pe ici pe colo câte-o vorbă ce-și înclipea a fi de mult spirit și de care ridea el însuși cel aței. Ajungând la boschet, Covrig propuse damelor să se așeze în scrânciob, căci el voea să aibă onoarea de a le legăna singur. Luțica, după ce consultă din ochi pe guvernanta ei care-i făcu un semn ce însemna că nu se opune, primi propunerea lui Todiriță, pe când Miss Mary, ce nu înbea această petrecere, se așeză cu Mihai pe o bancă din apropiere.

În vreme ce Luțica se lasa cu mulțămire a fi legănată de Todiriță care totdeauna când răpezea scrânciobul mai tare, ridea cu hohot împărtășind astfel și el în felul sen plăcerea copilei, convorbirea între Miss Mary și Mihai era de natură mai puțin naivă. O observare a Englezei despre florile ce-i oferise Mihai, aduse pe acesta a-i vorbi despre unele

grădini frumoase ce văzuse în Italia și de la aceasta el se întinse în o descriere de impresiuni ce avuse în această frumoasă țară. Miss Mary îl asculta cu mare mulțămire; car când Mihai viind a vorbi despre Veneția își reaminti pe Lucreția și toate împrejurările și simțirile legate cu acel chip, o umbră trecu peste fruntea lui și vorbele eșeau fără legătura de idei ce avuse până acum. Miss Mary, ridicând ochii sei albastri îi ținti un moment cu surprindere asupra lui, ca și când ar voi să-i cetească în față cauza acestei distracțiuni.

— Amintirile Veneției nu vă mai sunt atât de vii ca celelalte, zise ea atunci.

„Ba sunt încă pre vii, întâmpină Mihai; ănsă....

Mary se mai uită odată la dănsul, apoi simțind că fără voie o roșeață îi colorează obrazii, ea schimbă iute convorbirea și sculându-se se adresă către Covrig.

— Domnul trebuie să fie obosit, zise ea.

„Eu obosit! răspuse Covrig cu entuziasm, deși sufla greu, aș pute să dau pe demoasela în scrânciob până mâni și nu m'aș ostent. Demoasela e ușoară ca o pană.

— Ceva mai grea Domnule Covrig, răspuse Luțica.

„Ba, pre legea mea, demoaselo, să n'am parte !...

— Destul scrânciob, curmă ear Luțica, ve mulțămesc pentru amabilitatea D-voastre. Gimnastica scrânciobului ostenește cu vremea, mai cu samă când cineva nu-i tocmai musculos de natură.

„Nu ve uitați că par a fi cam uscat, eu sunt tare cât un zmeu. Pot s'o dovedesc când veți vol.

— Dacă-i așa, atunci să ne întrecem în

fugă. Eaca aleca asta e dreptă ca o sfară. Cine va ajunge din noi cel ăntei la statua cea din capăt, va câștiga.

— Bine, me prind, răspuse Covrig, deși era cam îngrijit că nu va isbuti.

„Cineva trebuie să fie judecător, între D-voastre, zise aici Mihai. Miss Mary va bine-voi a merge cu mine în capătul opus ca să vedem mai bine cine va sosi ăntei. Noi vom da semnalul plecării cu o batistă.—Și Mihai luând brațul Englezei se îndreptă cu dănsa spre statua ce era țintă alergării.

În vreme ce Covrig, așteptând semnalul, se resuffa adânc spre a se pregăti, puindu-și tot amorul propriu în acest succes ce spera, pe drum Mihai zise către Mary.

— Pentru ce ați curmat dineoarea convorbirea noastră în mod așa de subit?

„Leganarea în scrânciob trebuca să aibă un sfârșit răspuse Engleza, evitând ori ce es-plicare.

Mihai, nu întâmpină nimic și ajungend acum amundoi la locul hotărît, o rugă să dea semnalul cu batista. Mary o mișcă de câteva ori în aer și în acelaș timp Luțica și Covrig o porniră la fugă. Câte-va secunde ei se ținură unul lângă altul, apoi Luțica sprintenă și ușoară, părù că sboară pe dinaintea lui Todorită și-l lasă cu mult în urmă. După dănsa soși și Covrig roș la față și gâfâind, de mult ce i se tăiase resuffarea.

— Ești bătut, am câștigat, Domnule Covrig, îi strigă Luțica, învață altă dată a nu te mai pune cu mine.

„M'ați... bă...tut.. a... cum... dar altă dată.. vom vedè, răspuse Covrig, respirând greu și rușiuându-se tot mai mult, vezënd zimbirea ironică a Luțicai.

În acel moment cănele Balaban venea alergând spre dănsii și se oprî uitându-se țintă în ochii lui Mihai și dănd din coadă.

— Ne cheamă la masă, zise Luțica, cunososc veselia lui Balaban.

Cănele merse la dănsa și hămăind de bucurie, arată că Luțica l'a înțeles. Toți patru se întoarseră în casă.

După prânz oaspeții lasară a mai trece vre o oară apoi își luară zioa bună de la familia generalului pentru a nu fi surprinși de noapte pe drum. La plecare ca și la sosire Neculai Covrig și soția sa care toată zioa șezuse pe scaun mai fără a pronunța vre un cuvânt și Todiriță care imita în totul pe tatăl seu, aretară aceeași umilință către familia Vereanu, numai că flecăul sărută mâna cucoanei Savastiței ca mai mult foc, și când luă mâna ce-i intinse Luțica, toată figura lui exprima o părere de rău atât de neprefăcută și de simplă, încât chiar copila băgă aceasta în seamă, fără a putea înțelege care este cauza. Săndulachi porni odată cu dănsii sărutând pe Mihai ușor pe frunte. El era și mulțămît și nemulțămît de nepotul seu și aceste simțiri contrare provineau din aceeași cauză. Pe de o parte după cum ar fi dorit, vedea că nepotul seu puțin se preocupă de averea și moștenirea nașului și că are independență de caracter. Pe de alta bătrânul ar fi dorit ca nepotul seu să se arete mai iubitor către dănsul. El nu gândea cât de grea este de a se arăta cu prevenire și dragoste către o persoană de la a cărui voință atărnă un mare interes, în așa chip ca aceastei persoane să nu-i poată veni ideea că interesul este cauza manifestării de iubire.

Trăsura familiei Covrig după ce urmasc pe

acea a lui Săndulachi o bucată de vreme, apucă de la un loc pe un drum opus.

— Ei cum merg treburile Todiriță? începă cucoana Safta către fiul ei, te ved pe gânduri.

Todiriță suspină: Tare-i frumoșică, mamă.

Ve rog să nu mai vorbiți despre aceasta, întâmpină Neculai Covrig. Imi pare rău de tine, Safto, că dai baiatului gânduri ce n'ar trebui să aibă. Știi bine că el n'are să poată lua pe fata generalului.

— Da de ce nu, respunse Safta, plină de mirare n'avem bani destui? Slava Domnului! Avem trei moșii frumoase, nici un ban datorie și nu singur copil.

„Ș'apoi Luțica, cine știe, dacă n'are dragoste pentru mine, curmă Todiriță, cât am vîzut eu astăzi... tare-i bunicică și frumoasă.

— Ți viri băetului gărgăuni în cap, Safto! Ți-o mai zic odată.

„Vereanu are numai doue moșii din care una în munți, mică și mai fără venit, și are doi copii și se știe că-și cheltuiește tot venitul; ba unii zic că are și datorii.

— Ori cum ar fi, eu îți spun că nu se poate.

„Dar dacă copila îl iubește?

— Poate să-l iubească fata; chiar cred că-i așa că băietul e frumos ca și altul, dar nu vezi tu ce mândri sunt? mai ales cucoana Savastița... cum îți inchipuești că are să se invoască vre odată? În neamul nostru n'am fost vornici și logofeți mari... noi ne-am ridicat prin muncă.

„Cu atăta mai bine, tata, zise Todiriță cu entuziasm, munca face pe om.

— Nu-mi vorbi povești și nu umbra după frunze verzi. Scoate-ți asta din cap că ai să dai într'o poznă. Nu mi-e ciudă de tine; la

vrista ta ușor se crede că toate păsările care zboară se și mănâncă, dar imi pare rău de mă-ta, care-i bătrână și ar trebui să aibă minte.

Bătrânul Covrig posomorindu-se cu totul, Safta și Todiriță nu mai vorbiră despre aceasta, deși gândul lor remase preocupat cu aceleași planuri.

CAP. VIII.

Moșia *Ridicata* ce Vereanu avea în munți se deosebea prin frumusețea și selbătăciune. În mijlocul unei poeni verzi ce se găsea în codrul de brazi ce acoperea cea mai mare parte a moșiei, era așezată Curtea boerească. Casa era mică, și nu avea grădină; era departe de ori-ce oraș și nu prezenta nici o îndămănare. Daceea cucoana Savastița nu mergea mai niciodată la *Ridicata* și generalul rare ori. Lui Mihai îi rămăsese din copilărie amintiri minunate despre acele locuri și se duse să le revadă. Frumusețea munților, a izvoarelor, a codrului, și a unui riu selbatec ce-și făcea loc pîntre munți și stânci îl încântară și-l opriră mai multe zile.

Înainte de resărit el își lua pușca pe spate și torba și o pleca la vînat pe cărări ce se perdeau în munți. Natura lui veselă și comunicativă în societate, era dispusă spre tristețea în izolare. Această plecare melancolică îl apuca totdeauna cu mai multă putere la maluri de apă și prin munți. Virfurile munților ce abie se zăresc pîntre nouri, și fundul apei se abie transpăre prin undele cele mai limpezi ne împing sufletul spre aspirații nehotărîte ce întrevădem cu dorul, dar nu putem biue recunoaște cu gândul.

Odată Mihai umblase toată ziua și afară de câteva păsări de munte nu întâl-

nise alt vînat. Eară cînd inseră, Mihai perduse drumul. După multă rătăcire el ajunsese în valea unde curgea riul, o vale unde știa că în distanțe depărtate sunt sate și case singuratice. Înspre noapte vîzî de departe o casă frumos așezată pe malul riului. Spre aceasta se îndreptă.

— Deschideți strigă el, nevezînd nici un om și bătînd cu stratul puștii în poartă.

„Cine bate? răspuse din lăuntru un glas de barbat.

— Om bun. Bucuros de oaspeți?

„Bucuros despre mine, dar stăpînul nu-i a casă

— Am rătăcit la vînat, și n'am unde mîne noaptea.

„Poftim intră, răspuse pazitorul, deschizînd poarta.

— A cui e casa asta?

„A lui Manoli Sîrbu. Dar Dumnealui e dus peste hotar. Dacă nu ești om rău vino și te odihnește.

Întrînd Mihai, pîzitorul strigă spre căsuța slugilor: Ioano! Un vînat rătăcit priu munți mîne la noi, adă-i lumină, și de mîncare și așterne-i patul. O bătrână veni cu o luminare de ceară și descuiă ușa și-i pregătî totul pentru masă și odihnă. Remas singur, Mihai cercă să doarmă, dar era neliniștit și somnul nu voea să-i vie. Atunci pentru a trece vremea aprinse earăși lumina și căută vr'o carte să cetească. Pe masă găsi cîslovul, psaltirea, o carte de istoria sfinților și calendare. Deschizînd pe unul din aceste din urmă, el vîzî în multe locuri pîntre deosebite zile, file întrepuse cu însemnări scrise cu mîna. Aruncînd ochii pe aceste, curiositatea îl prinse așa tare, încît cetî toate

aceste însemnări. La zioa de 29 Aprilie sta scris:

„Astăzi s'a împlinit anul. Resbunarea mea pândeste hoțul și nu-l poate încă lovi, dar Dumnezeu e bun, și va împlini rugămintea mea. Amar ție răpitorule, amar ție mijlocitoare hidă! Crunt și nemilos cum ați fost, voiu fi și eu!“

În alt loc Mihai ceti: „El se insoară și vra să fie fericit ca și cum nimic nu ar apasa sufletul seu. Să dea Dumnezeu să ai un copil și să te bucuri de dănsul cum me bucur și eu de al meu!“

Pe altă pagină: M'ai lasat singur ca fearele în codru, ca feară în codru te-am pândit să-ți rup inima ticăloasă, dar mi-ai scapat de astă dată.“

În zioa care era tocmai a nașterii sale Mihai ceti: „Azi ți s'a născut un prunc. Blăstemat fie, zilele lui amare și moartea cruntă! De-mi vei scăpa tu, fie el țință resbunării mele!“

„Lui Mihai ei trecu un fior care îl cuprinse și mai tare când mai ceti următoarele rânduri însemnate la zioa nașterii surorii sale: „Crească-ți fata până ce va fi frumoasă ca să se lege cu cercuri de fer de inima ta, apoi moară în floarea vieții ca să-ți plesnească sufletul tău păgân!“

Potrivirea datelor nu mai lasau indoeală că între scriitorul acestor rânduri și familia sa se petrecuse ceva grozav odată. Nimic nu era lămurit, dar se vedea că este vorba de o răpire, de dușmănie și de amenințări și încercări de omor. Cine erau persoanele el nu știa și fentasia lui își zugrăvea tablouri crude dar nehotărîte. Cuprins de grijă el se sculă și se primblă prin casă mai multă vreme. Odată

ânsă cum trecea pe lângă fereastră, i se părură că vede o umbră stând țepănă în afară cu ochii țințiți asupra lui. Atunci luând pușca și torba, deschise ușa și eși. În curte ânsă nu era nime și nu se auzea decât vuetul riului curgând. Noaptea era încă întunecoasă, dar în curând avea să înceapă a se lumina de zi. Mihai merse în jurul casei, se primblă priu livada de dinapoi și se oprî sub fereastră o-daiei în care stătuse, căutând a vedea umbra ce-i apăruse mai înainte. Sub o tufă afară de grădină auzi ca un suspin adânc. La moment el sări peste gardul livezei și apropiindu-se de locul de unde pornise suspinul, el se oprî și întrebă cine este, așintind pușca asupra tufei.

— Nu da, că sunt eu, ei respunse un glas.

„Cine ești tu, eși să te ved!“

— M'ai și uitat? Eu sunt Neacșa care ți-am proorocit viitorul nu de mult!“

„Ești femeie, sau duh necurat, de te întâlnesc totdeauna noaptea în căile mele? Ce vrei de la mine de mă prigonești? De unde mă cunoști și ce ai să-mi mai spui?“

— Am să-ți spun că n'ai făcut bine să vii la casa asta. Oamenii de aici nu-ți voesc bine. Nu păși în veci peste acest prag că multe rele s'au gândit aici despre tine. Eaca zorile zilei se revarsă. Apucă pe drumul de-a lungul apei și mergi până la cel ântei sat; acolo ie o căruță și te dă înapoi la Ridicata. În aceste locuri trăesc duhuri rele pentru tine.

„Nu mă duc pân ce nu-mi vei spune tot ce vreu să cunosc. Tălmăcește-mi cine-mi vra răul și pentru ce, și desleagă-mi cuvintele ce mi-ai spus în noaptea când am sosit.“

— Nu-ți pot dislega nici tălmăci nimic.

Caută-ți drumul tău. Neacșa te va păzi și te va înștiința când va fi vreme. Mergi!

Aceste vorbe Neacșa le rostî cu glas poruncitor arătând cu mîna drumul ce trebuca să epuce Mihai. Ea sta pe un moșinoi cu pîrul despletit și ăntăiele raze de lumină ce cădeau asupra ei, ăi dădeau un aer imposant. Mihai plecă in jos capul și merse. După cățiva pași privind in dărăt o vėzù cum dispărea pe o carare ce se perdea in pădure.

Ajungënd peste căte-va oare intr'un sat, el tocni o căruță care il duse la Ridicata. De-acolo purcese ăncă in aceeași zi spre Vereni îndărăt, tot timpul preocupat de misterul ce incunjura familia sa. Miezul nopții bătuse când Mihai sosi la Vereni. Aflănd că toți dorm el se cobori in grădină tot găndind la cuvintele cetite in cartea lui Sërbu, despre care voea sa ceară esplicare de la tatăl seu. După căt-va timp cum intră intr'un boschet, el găsi o femeie singură pe o bancă. Era Miss Mary. Aceasta recunoscëndu-l tresări și voi să se depărteze.

— Singură prin grădină intr'o noapte așa de intunecoasă, Miss Mary? zise el, luănd-o de mână. Sunteți superată pe somn, sau imprietenită cu o idee de care nu ați voi să vė despărțiți?

„Nici una, nici alta, noapte bună. Lasați-mă să mă duc, respunse Engleza cu glas tremurător.

— Imi pare reu că v'am stricat plăcerea singurătății. Dacă voiți, mă duc eu. Ănsă nu credeam că prezența mea vė va fi o displăcere.

„Nu mi-e displăcută ănsă —

Să mergem amundoi intămpinā Mihai, nelăsăndu-i mână pe care Engleza caută incet

a o retrage. Toți dorm, numai noi ne bucurăm de frumusețā și răcoreala nopții. De-ți merit increderea spunc-mi care-ți erau găndurile. Se oprise ele in orizonul acestei țeri, ori trecuse in sbor spre patria depărtată?

„Erau in patria mea respunse Miss Mary incet. Găndeam la părinții mei ce nu mai trăesc și la fratele meu care e ofițer in marină, și acum se află in o altă parte a lumii sau plutește pe ocean. El e singura ființă ce am pe lume, singura care mă iubește.

— Singura? intămpinā Vereanu.

La acest cuvënt Engleza tremură și dacă intunericul n'ar fi fost așa des, s'ar fi putut vedē cum obrăjii ei albi ardeau ca para.

— Pentru ce fratele ar fi singura persoană ce ne-ar iubi? urmă Mihai, cu aprindere; pentru ce un străin nu ar avē simțiri mai adănci ăncă? Legăturile de familie intrețin dragostea, dar nu aprind amorul. Acesta . . .

„O nu mai vorbiți așa, respunse Engleza, cu ton blănd de mustrare. Vė rog! Sunteți barbat și cu femeie slabă și străinā—Mihai ănsē se aprindea tot mai mult. Singurătatea... intunericul nopții . . . natura sa impresionabilă, toate aceste il intrețineau in o agitare nespūsă.

— Tocmai fiindca sunt barbat, trebuie să-ți fiu și protector. Aici ești străinā; nime afară de copila ce inveți nu te inbește. Și o inimă simțitoare ca a voastră are nevoie de a fi iubită. Eată sunt eu acel care te voiu păzi. Și eu am inimă simțitoare și compătinesc cu a-ccui care sufer. In mine te increde. Mă voiu simți fericit dacă iți voiu putē face zilele viitoare mai dulci . . .

„O! Nu mai vorbiți. Mă tem că mi le vei face mai amare decât au fost totdeauna. Ah! eu presimțesc viitorul, un viitor trist și negru!

— Și en întrevăd viitoru. El va fi vesel și senin. Pentru ce nu ar fi, când ar fi îndulcit de amor?

Zicând aceste cuvinte, Mihai ridică mâna tinerei Engleze și apasă pe dânsa buzele sale. Miss Mary dădă un țipet și fugi. Mihai rămase pe loc inlemnit, neavând curajul de a o urma. În cea mai mare agitare el se mai primblă cu pași răpezi priu grădină, până ce recoreala dimineții ei potoli focul capului său.

CAP. IX.

Din acea sară, Miss Mary se făcū mai tăcută încă decât înainte. Pe Mihai îl evita pe cât îi era prin putință. Nime, afară de Luțica nu luase sama la această prefacere. În mai multe rânduri ea întrebă pe guvernanta ei, ce are de este mai tristă decât înainte și dacă a primit cumva vești rele de a casă. Miss Mary îi răspundea că nu are nemic, dar că Luțica ar fi pre tânăra să înțeleagă că cineva poate avē restimpuri de tristeță când de mult nu și-a mai văzut țara și pe ai sei.

Mihai ănsē, cercase ăntei a se apropiē mai mult de dânsa, apoi ănsē atins de receala Englezei, se ținea și el în rezervă și nu-i adresa cuvântul decât când împrejurările cereau aceasta neaparat. Căutând a-și departa gândurile de la Miss Mary, el se învërtea deapururea în jurul misterului peste care o împrejurare atât de întâmplătoare îl adusese. El nu avū curajul să întrebe pe tatăl său, ci se hotărî să se adreseze Săndulachi Dospin.

Mergēnd într'o zi la dânsul îl găsi în biblioteca sa cetind.

„Munte cu munte nu se'ntălnēște, dar om

cu om se'ntălnēște, zise bătrânul vezēnd pe nepotul său. Bine că mi-ai făcut onoarea să vîi să mă vezi. Șezi ici lângă mine, nepoate.

După ce se informă de la Mihai de starea sâuătății familii, îl întrebă dacă a gândit la viitorul său și de ce ar dori să se apuce. Mihai răspunde că nu a gândit la aceasta, dar că tatăl său dorește ca să fie numit într'o funcțiune judecătorească.

— Bine! răspunde Săndulachi. Acolo vei avē mult de lucru, căci Românilor le plac judecățile. Se vede că din toate calitățile și defectele Românilor, care precum zic tinerii de astăzi, ar fi străbunii noștri, numai iubirea gâlcevelor judecătorești le-am moștenit noi. Totul este să fii drept, nepărtinitor și neinteresat, și apasă pe acest din urmă cuvânt.

„Cum neinteresat? Întrebă Mihai. Ce interes poate avē un judecător decât acel de a da dreptate celui ce are?

— He, He! esclamă Săndulachi, privind la nepotul său pîntre gene, pentru a străbate în gândul lui. Sunt puțini oameni de aceia. Sunt unii care dau dreptate pentru bani; alții care fac hatiruri unui prieten sau unui puternic al zilei de care se tem....

„O! esclamă Mihai. Asemene oameni ar trebui puși în temniță!

Vezi că lumea e așa făcută încât nu numai nu-i puue în temniță, ci încă lor le dă mai multe măriri. Dar, dar, sunt mulți oameni interesați; vorba Românilor zice că *interesul poartă fesul și dreptatea umblă totdeauna cu capul spart*. Ades sunt numai tineri, care fără focul ce ar trebui să simtă la vîrsta lor, au în vedere numai să se îmbogățească. Unii așteaptă cu nerăbdare moartea vre unei rude bătrâne pen-

tru a-l moșteni și sunt așa de fațarnici, încât arată dragoste și blăndețe pentru a moșteni mai sigur.

— Așa oameni nu pot fi, răspuse Mihai cu indignare.

„Ba sunt, ba sunt, întâmpină Săndulachi, privind tot cu mai multă pătrundere la Mihai. Înțelepciunea Romănului zice că *nepotul e salba dracului*.

Lui Mihai îi trecu prin minte că aceste vorbe ar pute fi o alușiune la dănsul și se hotărî a da și el o învățetură bătrânului.

— Nu știu de sunt asemenea tineri, zise el dar știu bine că se găesc și bătrâni prepuclnici care nu merită alți nepoți. Omul neinteresat ar trebui să fie indiferent cu dănsii; ba chiar mai mult, numai spre a-i învăța mințile și a-i arăta că nu-i pasă de avere sau daruri.

Săndulachi își mușcă buzele și schimbă convorbirea. După ce se întrebuse despre alte materii indiferente, Mihai se hotărî în sfârșit să-l întrebe despre cea ce-l interesa. El îi spuse de notițele ce cetise în hărțile lui Sărbu, care notițe după coincidența datelor ar părea a se raporta la familia sa. Săndulachi stătă pe gânduri dacă trebuia să-i spuie ceea ce știă; pe de o parte ar fi fost bine ca Mihai să cunoască tot pentru a se pute păzi de ori ce prigoniri din partea lui Sărbu; dar pe de altă parte aducându-și a minte că această taină privește pe tatăl lui Mihai îi părû mai nimerit a nu zice nimica. De aceea răspuse pe scurt că trebuie să fie lucruri fără însemnătate și schimbă vorba, așa încât Mihai rămase cu tot așa de puțină știință ca și mai înainte.

Zilele și săptămânile curgeau fără schim-

bare la Vereni. Mihai găndi din ce în ce mai puțin la Manoli Sărbu și la Neacșa, ci se bucura de liniștea vieții câmpinești, turburată câteodată numai prin necazul ce-i producea reserva ce păzea Miss Mary cătră dănsul.

Vara ănsă trecea pe nesimțite și cu toamna ce se gătea să vie, și familia Vereanu începû a se pregăti să se întoarcă în oraș. Înainte de a plecă ănsă, generalul Vereanu cu cucoana Savastița și Mihai întoarscră visita lui Neculai Covrig. Deși bogați, aceștia trăeau într'o casă mică și cu totul primitivă, deprinși din copilărie la această simplitate. Familia Covrig se simți foarte măgulită de onoarea ce-i făcea Vereanu și nu știu în ce chip să mai manifesteze recunoștința lor. În vreme ce Safta propunea cucoanei Savastiței să-i facă tot soiul de dulceti pentru carne și Neculai Covrig se declara gata de a împrumuta generalului niște grău minunat pentru sămănăturile de toamnă, Todiriță ținea de vorbă pe Mihai. Visita ce făcuse de curând la Vereni întorsese cu desăvirșire capul bietului tănăr. Mihai căuta în zadar să aducă convorbirea asupra agriculturii, căci se convinsese de mult că despre altă ceva nu-i era cu puțință să vorbească cu junce Covrig, acesta schimba vorba pentru a tot întrebă ce face *demoasela*, dacă e sănătoasă și veselă și dacă totdeauna e așa de bună cum fusese data din urmă când o văzuse. În sfârșit din una în alta Todiriță mărturisî lui Mihai că în timpul din urmă se simțise inspirat și că făcuse câte-va poesii, pe care ar voi să le cetească. Consimțind Mihai la aceasta, Todiriță scoase un teanc de hărții de pe sobă legate cu o ață și desfăcându-l, începû a ceta lui Mihai următoarele versuri:

La un scrânciob.

In scrânciob într'o zi te-am dat
Și cu mânele mele te-am legănat.
De atunci nu te mai pot uita
Și toată viața aș vrea a te legana
Nu numai in scrânciob dar și altmintrelea,

La fugă într'o zi ne-am întrecut
Și liniștea mea deatunci a fugit.
Și n'a să mai vie liniștea mea
Până ce in fugă te-oiu apuca
Și atunci din brațe nu te voiu mai lasa.

— Cum îți pare poesia? întrebă Covrig pe Mihai, care zimbea.

„Regulele prosodiei nu pre sunt păzite. . .

— Cum regulele prohodiei—doar nu sunt cântări de biserică?

„Adică măsura versurilor, ș'apoi și rima e cam slabă. D-ta rimezi *întrecut* cu *fugit*, asta nu se potrivește.

„Ba se potrivește, *Fugit* se sfirșește cu *t* și *întrecut* tot cu *t*. Eaca am să-ți arăt jurnalul care ne vine și să vezi că și acolo tot așa-i. A-i învățat și D-ta in școli a face versuri, ca să știi regulele așa de bine, și ai făcut vreodată?

„Am făcut și eu încercări in viața mea.

— Mie numai de un lucru imi pare rău: că n'am învățat și eu bine poesia. Incepusem a o învăța după o carte franțuzească când eram in școală, dar m'am lasat atunci. Dacă aș fi învățat bine, cum mi-ar prinde acum! Trebuie să știi că iubesc acum poesia amarnic. Toată ziulica aș vra să fac numai versuri. Cred că cu vremea le voiu face și mai bune, numai să mă deprind. Să-ți mai cetesc încă una: *La dēnsa*—Înțelegi că prin dēnsa, am zis numai așa...

„Înțeleg.

La dēnsa.

Tu ești ca o lacrămioara
Ai o dulce inimioară
Ai ochi negri și frumoși
Ești ca cerul de placută
Ești ca cerul de iubită
Ai la spate un fiong roș.

Ai o mână mititică
Ai o talie subțirică
Ai un picior mi'teluț
Ai pēr lung, rochița albă
La gât porți o mândră salba
Ah! de ce tu nu me cruți?

Când gândesc la tine mor
Mē sfredelește amor
Pân in inima prin piept
Lacrimele-mi curg mereu
Oftez zi și noapte zeu!
De ce nu vii, eu te-aștept!

— Asta cum îți pare? Înțelegi că „*mē sfredelește amor*“ insemnează zeul *Amor*; *pân in inimă prin piept*, fiindcă inima vine sub piept și ca s'ajungă la dēnsa, trebuie să treacă prin piept. Vezi ce bine le-am gândit aceste toate?

— Foarte bine, însă se zice că „zeul *Amor*“ are drept armă un arc și o săgeată cu care pētrunde in inimă, dar nu un sfredel.

„Poate, dar in sfirșit, trebuie să zic odată și altfel decât ceilalți. Acum am să-ți mai cetesc încă una care este cea mai bună fiindcă-i jalnică:

Miezul nopții.

Cucoșii au cântat acum de-a doua oară
Bate a miezulul nopții oară
Stafile se primblă pe pământ
Eșind din adâncul lor morment.

Eu plâng de durere—căci simțesc iubire.
Ca cănele ce latră la o nălucire

Aşa oftez eu, caci inii tot pare
Ca ved figura matale ce-mi apare.

Apuc cu mana atunci, dar zadarnic
Cat oi u căuta, și oi u fi de harnic
Nu dau decât de vent, adecă de nimic
Ear nu de trupul matale nîc.

Miezul noptii bate, negru-i afară
Negru-i in casa, stînsă e luminarea
Eu me svërcolesc in pat de-o parte și alta
Și inima mea tremură și de durere saltă.

E miezul noptii, fiara doarme la potică
Cănele pe prispă, pe creangă păserica
Calul lângă iesle, chiar broaștele in iaz
Toate dobitoacele dorm ah! numai eu sunt
treaz!

— Ei, de asta ce mai zici? Așa-i că aici nu ai ce-mi găsi? Mai dăunăzi a fost subprefectul pe la noi avînd o treabă, și am cetit aceste versuri și lui—căci e un om cum se cade și învățat, și a găsit poesiile foarte bune. Chiar a ris de plăcere. El m'a îndemnat să le trimet și eu jurnalistului să le publice, căci ar fi păcat să remăie necunoscute și așa am să și fac. Sunteți D-voastre abonat la jurnalul acesta ce ese in oraș? „Libertatea Poporului“?

— Trebuie să fim și noi abonați.

„Drept să-ți spun altfel jurnalul ista nu-mi pre place, căci batjocorește pe toată lumca, dar in foileton apoi publică versuri și alte lucruri frumoase. Acum nu știu, adause Todiriță zimbînd, dar mi se pare că versurile mele nu sunt mai rele decât celelalte ale lor, dacă n'or fi chiar mai bune.

— Eu cred că sunt mai bune, respuse Mihai, chiar dacă imi dai voie aș vra să le copiez.

„Cum nu, vë rog, cu mulțămire, strigă Todiriță Covrig sărîndu-i din loc inima de bu-

curie, căci spera că acum in sfîrșit vor căde versurile lui in mînele persoanei căreia erau destinate și că nu vor lipsi de a produce efectul cel dorit.

In asemenea convorbiri și cctiri literare petrecurē ei impreună câte-va oare pînă ce generalul Vereanu dădu semnalul plecării, căci cu toate stăruințele și rugămintele Domnului și Doamnei Covrig, cucoana Savastița nu vrū să remăie la ei la prânz. O visită se intoarce, dar a primî o invitare la masă, ăi părea cucoanei Savastiței un lucru pre insemnat pentru a-l acorda și deaceea găsi un pretext oarecare pentru a porni mai inainte. Ridicând pe cucoana Savastița in trăsură, Todiriță intrebă cînd gîndesc să plece de la țară și remase trist aflînd că aceasta va avē loc in curēnd.

(Va urmă.)

Iacob Negruzzi.

POESII.

COMEDIA MORTEI.

din

TEOFIL GAUTIER.

Vlătia in Moarte.

I.

Căzuse-o ploae rece; pe-un cer făr de lumină
Se intindea departe ca o urzeală fină
Un vel posomorit;
Era zioa aceea—o zi de intristare—
In care lumea face a morților serbare
Așa ea s'a numit;

Sufla de la Nord ventul; ici colo frunzi uscate
Cădeau rēzlețe'n aer din verfuri despoeate
A ulmilor bătrăni;
Și oameni o mulțime in țintirimul mare
Cu fruntea intristată intra fiește care
Purtând buchete 'n mîni.

Ei aduceau ghirlande de flori nevestezite
 Cu care vreau să schimb pe cele învechite
 Pe petre 'ngenunchiând;
 Pe petrele acele sub care omul știe
 C'a îngropat el însuși ș'a pus pentru vecie
 Pe morții săi plângend.

Far eu, să nu știu încă durerea amărită
 De-a fi 'ngropat acolo sub earba vestezeită
 Iubiții mei părinți!
 Esaminam morminte, mergeam la întâmplare
 Și când puteam de arbori, priveam în depărtare
 Antice locuinți;

Și cum vedeam adese morminte parasite
 Și cruci fără de ghirlande sub erburi indosite
 Sub spini de-atâția ani,
 O mila ne'ndurată, o mila mă cuprinse;
 Căci nimine pe lume aice nu venise
 La morții își sermani.

Un singur fir de earba uitatele morminte
 N'aveau pe ele-aice; cu toate-aceste multe
 Purtau inscripțiuni:
 Vedeai adese nume de văduve 'n durere
 Și mai incolo alte de soți în desperare
 Erau toate minciuni.

Căci nimeni nu venise un gramen să aducă
 Lui Dumnezeu s'inalță o lacrimă, o rugă
 Pentru sufletul lor.
 Priveliștea aceasta imi dede-o cugetare
 Ce mintea-mi, până astăzi, o ține 'n frământare
 Gândesc și mă 'nfior!

De-ar fi așa, atunce... de-ar fi adevărat
 Ca morții în morminte se luptă ne'ncetat
 Și vecinic se izbesc
 Cu brațele lor goale de oase încordate
 Vroind ca să deschidă secriele uscate
 În care locnesc!

Sau poate că nici groapa nu este un azil sigur,
 În care, cât e lumea, să poată un mort singur
 Dormi la adăpost;

Pe perna sa de peatră și far' o amintire
 De suferinți, placere, și fără de simțire
 Ca este sau c'a fost.

Sau poate ca și somnul aici te părăsește;
 Și când, pe timpul umed, receala te resbește
 Prin racla străbătend,
 Ți-e frig atunci, ești singur și-ți e urit de moarte
 Oh! tristă e viața în țină-aici, departe
 Pe-o scândură șezend!

Sau poate—cine știe—cenușa adormită
 A inimilor noastre tot simte, e clătita
 De patimi ce-am avut
 Și după moarte încă; sau de o resuvenire
 Din lumea cealaltă, de chin, de fericire
 De tot ce-am cunoscut.

Acești sermani uitați—să nu ne indoiu—
 Aveau soții în lume, un ce iubit, intim
 Un suflet în sîrșit,
 În care a lor suflet la or și ce durere
 Să afe-un echo dulce, să afe-o mângăiere
 La reul ce-au simțit.

Trezește-atunci în fundul adăncului morment
 Pe-un mort serman și spune-i că nimini pe pământ
 Că niciodinioară,
 Pe peatra sa ascunsă, sub care e uitat,
 O lacrimă, o floare, pe dănsul n'a picat
 Oh! ce durere-amară!

Să știi c'ai trecut iute și n'ai lasat în lume
 Decât ce lasă'n treacăt o barcă fără nume,
 O luntre pe-ocean;
 Că mort ești pentru toate; că ce-ai iubit mai bine
 Uitatu-te-a acum; c'o salcie pre tine
 Te plânge preste an.

Macar de-ai pute noaptea, când luna strălucește.
 Și 'n țințirim la umbre ea galbenă privește
 Cu gene de argint,
 Sa ești la preumblare prin albele morminte
 Prin earbă, prin alee, cu duburi fără minte
 Să-ți lași al tău morment;

Sau să te 'ntorci a casă unde-ai trăit... la loc...
 Și pliu de frig, pe-un scaun să te'nălzești la foc,
 Să-ți ămbli prin hărtii;
 Prin cărți cetite-odată și pagini petrecute,
 Sa stai pân vine zioa și te silește iute
 Să intri in secriu;

Dar nu; in groapa vecinic, pe patul teu de moarte
 Unde nimic nu sufla și nimeni nu străbate
 In giulgiu invelit
 Să stai in intunec cu'n vierme ce se'ndreapta
 Spre tine, a sa prada; și unde el te-așteaptă
 Te suge neclintit.

Ș'apoi, de-ai presupune că 'n groapa sa adâncă
 Un mort de gelozie, și după moarte încă,
 Tot este turmentat;
 Inchipuți atunce cumplita frenezie
 Acelui ce in lume iubind cu nebulie
 Acum e ingropat!

Cetit-ai vreodata pe Dante Alighieri
 Să știi ce munci cumplite, ce tort, ce schingiuri
 Spirala sa de foc
 Insamă celor care au fost geloși in lume?
 Ei bine, acele chinuri pe lângă aceste-nume
 Nu sunt un chin de loc!

Inversunata stare! Sub țerna ce te-apasa
 Să stai in neclintire pe când femcea falsa,
 Ce-atâta ai iubit,
 Hubește-acum un altul, și veselă repetă
 Aceleși jurăminte — plăcută și cochetă —
 Ce ție ți-a rostit.

Și să nu poți odată pe-o noapte 'ntunecoasă
 Pe când ea este încă la bal tu numa 'n oase
 La densa să te-ascunzi,
 Ș'apoi când se intoarce, corsetul când își scoate
 Cu zimbetul pe buze, scheletul tău la spate
 Să-l vază prin ogluzi;

S'auda risul sarbed, un ris fără de gingini
 Să'nghețe—o sărutare de moarte, fără margini
 Grumazul său de crin

Și mâna sa de roze in mâna ta de oase
 Ca 'n clește să remăie, ear vocea-ți cavernoasă
 Cu 'n infernal suspin

Să-i zică fără milă, să-i zică atunci: „femeie!
 „Când moartea, ții tu minte, veni ca sa me iee
 Ce mi-ai făgăduit?
 „Că vei veni cu mine, că me-i iubi 'n vecie
 „Și eu aștept de atunce aștept in veduvie,
 Și tu n'ai mai venit!“

„Să vii acum cu mine!“—De atunce am o muncă;
 Prepusul acest straniu in chinuri mă arunca;
 Un cancer m'a lovit!
 Și ochii mei se'nfunda, și fruntea mea se'ndoaie;
 De păr templele mele, de carne se despoaie;
 Căci, e lucru cumplit

Să știi că 'n contra soartei nu este mantuire;
 Că moartea nici ea însăși, suprema lecuire
 In veci nu-ți poate da;
 De viață nu te mangai, de suferinți mortule
 Nici liniște nici pace! Furtuna vieții tale
 In veci nu va 'nceta!

II.

In fundul minții mele, perdut de cugetare
 Eu me opresc atuncea și fruntea cu 'ntristare
 O razim pe-un mormânt;
 Un geniu sta de-asupra, de marmoră frumoasă;
 Pe fața sa in lacrimi o salcie pletoasă
 Cădea pan la mormânt

Și ventul sufla tare și clatina cununa
 Și florile dintr'ensa căzând, loveau columna;
 Neștine ar fi zis
 Că plang o altă floare ce 'n primăvara vieții
 Copilă prerăpită in floarea tinereții
 De timpuriu s'a stins.

Și stralucea prin arbori o lună incornată
 Și mari și negri nouri sub bolta 'ntunecată
 Treceau și ear treceau;
 Și'n țintirim prin colțuri, și'n dos pe la morminte
 A nopții duhuri rele, năluci fără de minte
 Zburdalnic danțneau.

De auzea un vuet din altă lume, tonuri,
 Suspine 'ngrozitoare, de plans dureri și chinuri
 Și voci care 'ntrebau:
 De ce a lor morminte rămău far de cumune
 Și cum mai stă pământul și veduvele 'n lume
 De ce întârzieau?

Deodata... abie-mi vine să cred ce-am auzit
 Sub marmoră, la margini... neștine a vorbit!
 Plecăi urechea mea:
 O! Frica! o minune! in racla ținută
 La vocea ce întreabă o alta răgușita
 Și falsă răspundea!

Atunci fiori me prinse și dinții mei crășniră
 Genunchii mei in tremur sub mine să ciocniră
 Am înțeles așa:
 Că vermele atuncea cu moarta îngropată
 Pe patul sên de ghiață, năprasnic deșteptată
 Imenul săvirșea.

MOARTA.

Ilusiune-i oare?.. O noapte ce-am dorit!
 O noapte a nunței mele! in fine ai sosit!
 Pe patul nupțial
 Aștept, caci este oara când mirele sosește
 Și parfumat și june cumuna resfoește
 Și sinul virginal!

VERMELE.

Hei! noaptea asta-i lunga, o moarta mea iubită!
 Și ești pentru vecie cu mine logodită
 Mormentu-i acest pat.
 Și oara-i când zăvodul la lună se repede;
 Strigoitul când aleargă și prada sa o vede;
 Când corbii se abat.

MOARTA.

Oh vino, dragă, yino! căci oara 'naintează
 Ți-oiu face-un loc aice, la sinu-mi te așază
 In brațe să te simt
 Mi-e frig dragă, și tremur, sărută și desgheață
 Amanta ta iubită: un mire dă viață,
 Vai! Patul este strimt!..

VERMELE.

Trei coți in lung mai bine și 'n lat un cot luată
 Aceasta e măsura și este prea esactă,
 Hai, taci nu mai striga;
 Te culcă, dormi in pace pe perna ta cea rece
 Barbatul têu nu vine; el ride-acum, petrece
 In lume undeva.

MOARTA.

Oh! ce-am simțit? vai mie! ce rece sarutare!
 O gură fară buze, și fara respirare
 Aici nu este om.
 La dreapta mea, peire! la stinga mea pustie
 Mă 'nfioră prin oase; eu tremur, amar mie!
 Cum tremură un pom.

VERMELE.

A mea e sărutarea: sunt vermele din țernă
 Și 'ndeplinesc cu tine mister, solema taină
 Stăpân și soț eu sunt!
 Te mângăe, căci vecinic credință-ți păstrez ție
 Auzi la mnta noastră cum saltă 'n veselie
 O buhna pe mormânt!

MOARTA.

Oh! Dac'ar trece-acuma neștine sa m'audă!...
 Zadarnic lovesc fruntea de racla mea cea idă;
 Capacul este greu!
 Mai tare decât morții un cioclu doarme încă;
 Ce cale părăsită! Oh! ce tăcere-adâncă
 Un echo n'aud eu.

VERMELE.

O! brațul teu de fildes, grumazul teu de crin.
 Aceste piciorușe, divinul acest sin;
 Și mândru corp ce ai!
 A mele sunt deacuma; și mâna ta frumoasă
 Gurița ta de roze, pe care sficioasă
 Odată refuzai.

MOARTA.

Amar! amar! vai mie! un verme-aici m'a prins!
 La inimă, o rană adâncă mi-a deschis
 Amar! amar! ce ghimp!

Veniți, veniți aice, veniți și mă scapați;
O mama mea iubită, surorile-alergați
Vă chiem de-atâta timp!

VERMELE.

In inima lor, crede, o scumpă parășita,
A moartei suvenire acuma-i vestejita;
De și cununa ta
Și giulgiul teu fimebru in care stai culcata
Sunt noue, le ved bine; ca visul ești uitata,
Ca visul te-or uita.

MOARTA.

In inima aice, in groapa sub pământ
Mai iute crește earba decât pe un morment;
O peatră sau o cruce,
Ridicătura țernei, îți spune îți vorbește
C'aici sub peatra asta un mort se odihnește.
Dar semnul care duce
Acolo unde este mormentul sufletesc?
Uitarea! alta moarte, neantul ce doresc.
Oh, eata-me, sosiți!

VERMELE.

Te nuăngae, copila, caci moartea dă viață,
La umbră, lâng'o cruce, mai măndru se inalța
Garofe și răchiți;
Gazonul e mai verde, de sub a tale oase
Vor crește flori mulțime mai albe mai frumoase
De-asupra pe morment.

Caci tot ce ese 'n lume și tot ce 'n lume pere
Priface și desface cu sfânta sa putere
A Domnului cuvânt!
Dumnezeasca mană din toate face tot! —
In groapa de alături atunce un alt mort
Trezit de vorba lor,

Hi auzii că-i roagă să tacă in sfișit....
O palidă lucoare din țernă a sbucnit,
Un fulger lucitor;
Atuuci vėzii deschise adăncele morminte;
Și morți mulțime mare, grămăzi de oseminte,
Cadavre mucezind.

Cu oasele lor goale, albastre, fioroase
Și cărnuri despoete, și galbene, apoase
Bucăți, bucăți picând;
Și toți, bătrâni și tineri din țințerim poboare
Uitați, uitați sermanii ce-aud numai afară
Furtuna, uragan;

Și care 'n recea groapă, pătrunși de intristare,
Cu ochi fără de lumină privesc cu nerabdare
La vecinicul cadran.
Apoi urmă tăcere adăncă, intuieric.
Ear eu pătruns de groază și zgduit puternic
De câte-au fost vėzut,

Pornii. Pe cale 'n urma tot încă m' urmează
Strigări de morți o mie, de clopot spaimantează
Auzul meu perdut.

III.

Intrăi atuuci a casa, tot gânduri deșințate
Idei ciudate, strauii, cu aripi inghetate
In jurul meu simțind;
Așa se vedea sara sub cer spre catedrale
De stoluri corbi mulțime rotindu-se 'n spirale
Și jalnic cloncăind.

In camera mea, uude, ardeă in tremurare
O palidă lumină, vezui cu 'nfiurare
Aspect ingrozitor!
Crivatul e o racla, ear lampa o făclie
Mantaoa, giulgiul negru, stropit pentru vecie
De tristul călător.

Pe cadrul seu cel negru, un Christ in restignire,
Cu brațele intinse părea de schinguire
Mai galbén, mai muncit;
Ca pe Golgotha 'ntocma, in cruda-i agonie
Vedeai cum suferința, a lunei tiranie
Il sfașie cumplit!

Portretele prin cadre de timpuri incgrite
Pastele avënd culoarea de ipsos, invecchite
Păreau că mișcă 'n loc
Nuanțele lor stinse, prinesc culori o nuiie
Și stranii forme toate... și toate reinvie
La para de la foc;

Și ca la teatru 'ntocmai cand mare e doșime
Și unul langă altul stau privitori mulțime
Prin loje așezați

Așa acum aice, ei toți—imi pare mie—
Că se nita prin casă cu multă lacomie
Cu ochi mari și holbați.

Un cap de mort atunce, vërsat dupa natura
Cu fruntea prăbușită și strimba sa figura
Apare inălbind

La palida lumină; el fălcile-și oprește
Pe marginea consolei... el pare că privește
El pare chiar vorbind.

In locul unde-odată fusese ochii sci
Zbucnesc acum mulțime de galbene scantei
Ochi vii pare că sunt;

Un abur trecu iute prin dinții fără gingini
Perdelele indată s'au clătinat la margini:
Și nu eră de vënt.

Atunce... stins ca glasul ce 'n visuri se aude
Și ca suspinul jalnic a mărilor profunde
O voace ascultai

Și cum avusem multe in zioa cea de chinuri
Vëzusem minuni stranii, nepricepute lucruri
Puțin mă 'nspăimantăi.

RAFAEL.

Sunt Sanzio Rafael, artistul acel mare
O frate spune-mi mie, mă poți cmoaște oare
Așa cu ochii mei

Și titva astă hidă? Oh, vino și m' atinge
Căci dintre atâtea titve nimic nu mă distinge
Pre mine dintre ei.

Și-s en cu toate aceste! eu, junele divin
Eu, domnul frumuseței, eu Rafael d'Urbini!
A Romei străluciri!

Adolescentul oacheș ce 'n galerii privește
Cu capul pe o mână și dulce urmărește
A sale năluciri.

O Fornarina mea! amantă iubitoare!
O tu ce-ai pus in cerni c'o dulce săutare
Aprins sufletul meu;

Privește... acel care de änger avea nume
Amantul tãu cel mândru... oh eată-l acum, spune..
E Rafael al tãu?

Oh, de-ai veni acum la glasul meu, iubită.
Ș'ai părăsi mormëntul sub care adormită
Tu stai in paraclis
Vederea mea, copilă, amară ți-ar fi ție
Remăi, remăi acolo... și, pentru vecinicie
Păstrează al teu vis!

Anatomiști selbategi. afurisită turmă
Voi, care, zi și noapte, adulmecați pe urma
Și morții desgropați!
Hienc! De-a deschide săcriile inchise
Ș'a intari scheletul, cenușa voastră stinsă
Când o să incetați?

Lasăți pe morți să doarmă! oh, cine-a putut spune
Durerea care simte un mort când i să pune
Scalpelul ascuțit
Pe pieptul seu;... și fränge, și rumpe și dispoaie
A sale cărnuri, oase, a sale măruntaie?...
Un corp abie rëcit!

De unde știți voi äncă și cine vë invață
Ca moartea ast'a noastră nu este o altă viață?
De unde ați aflat?

Și nu puteți prepune durerea strămoșasca
Vezënd pe un om din lume că vine să-i rapcasca
Nepotul ingropat?

Așa! cu-a voastre unghii p'rofane, uricioase
Ne scormoliți mormëntul, prădați a noastre oase.
Sunteți prea îndrăzneți

Dar temeți-vé odată c'un mort in resbunare
Ca mine să nu strige, sculându-se 'n picioare,
Anatemă sunteți!

Ve 'nchipuiți voi poate in capetele voastre
Că veți surprinde taina naturei mumei noastre
Lucrul lui Dumnezeu?

Dar nu prin corp pe suflet, se înțelege omul
Un corp este altarul ear sufletul e focul
Voi stingeți focul seu!

Copiii mei Iesus! Voi brunele madone,
 Voi. ce-mi datoriti mie neștersele curone
 In raiu ce locuți!
 Vedeti cum invețații arunc'a mea țerină
 Și voi priviți aceasta și nu luați in mână
 Un fulger să-i loviți!

Lasati ori ce speranța! Acuma e știut
 Că cerul nu mai are puterea ce-a avut.
 E mort Christos al meu
 Ear veacal nostru este un veac fără de credință
 El are libertatea, el are pe știință
 In loc de Dumnezeu.'

Adio dar deacuma parfumul acel dulce,
 A rozeci tănuite, el pere-acum, se duce;
 Adio și amor
 Adio poesia antică, iubitoare,
 Adio frumuseța cea sfântă 'ncantatoare
 Adio sfântul dor.

Artiștii voștri, astazi, zadarnic se încearca
 Ei pot să-mi vază titva, prin mana s'o intoarca
 E taina mea, știința.
 Vor imita—se poate—a mele pose, tonuri
 Dar li-ar lipsi de sigur aceste doue lucruri
 Amorul și credința!

Infame secol, spune, care dintr'ai tēi fii
 E 'n stare sa producă in sfinte armonii
 Femeea ideala?
 Nici unul, vai! nici unul. La voi prin buduare
 De priapee numai ochiri provocatoare
 Iubiți fără indoeală.

Acum a sunat oara, v'ați achitat de toate
 Și seculul acesta, ca un bătran la moarte
 Sa sbucnească cumplit!
 A judecării anger ridie' a sa trompeta
 El chiamă la dreptate, in spațiu el repetă
 Că lumea s'a sfișit!

Apoi... urmă tăcere. O rază de opal
 Se furișă acuma prin palidul cristal
 Iluminând fereasta;

Ca paserea de noapte ce 'n turnuri să coboară
 Și fugе de lumină... vėzui atunci că sboară
 Vedenia aceasta.

MOARTE IN VIATIA.

IV.

E multiformă moartea: de haine și de mască,
 Intocmai ca pe scenă actrița cea fantasca,
 Ea schimba nencetat:
 Se drege câteodată, ș' atunci nu ți se pare,
 Acel schelet oribil de oase in picioare
 Atât de 'nfricoșat!

Supușii peste care se 'ntinde-a sa asprime
 Nu sunt numai aceia ce dorm prin țintirime,
 Sub petre 'n paraclis;
 Și nu cu toții poartă vestmēntul de rigoare:
 Sunt mulți nezidiți încă și mulți anca pe care
 Mormēntul n'a inchis.

Sunt morți in lumea asta de forme diferite
 Duhoarea pentru unii și corpuri putrezite
 Neantul pipăit;
 Oroarea și desgustul, intunecime-adânca
 Sacriul cu-a sa falcă deschisă, cercând încă
 Victime de'nghițit.

Ear alții in viața, ducend un giulgiu de moarte:
 Aceștii nu 'nspaimantă, se primblă prin cetate
 Neantul nezărit.
 E moartea din năuntru ce nimine n'o știe
 Și nimine n'o plange, macar or cât să-ți fie
 Deaproape și iubit.

Și cand nescine merge prin urbele funebre
 Să vază neștiute morminte sau celebre,
 De peatră sau pământ;
 Să aibă sau sa n'aibă vr'un suvenir iubit
 Acolo, pe vecie, sub arbori adormit
 Plângēn l sau nu plângēnd:

El zice: eată, morții, un vel de mușchii, privește.
 A șters a lor numire; ear vermele-și urzește
 Căsuța 'n ochii lor

Prin scândurile raclei resbate diu cap fire
Pe oasele străbune ei cad in putrezire
Aspect ingrozitor !

Copiii lor n'au teamă că vor veni într'o sară
Abie dacă acuma la dênşii, bunăoară,
Un căne-a mai gândit ;
A lor portrete-odată iubite, adorate
Stau azi in vr'o dugheană prin colb şi aruncate
Ear fumul le-a 'negrit ;

Acuma, după moarte, geloşii lor din lume,
Vorbesc de ei in public şi laud a lor nume
Atăta-i partea lor ;
Şi ângerul durerii pe petrele uitate
El singur ăi mai plânge cu lacrimi sculptate
Un ânger rugator !

Dar in ăerînă-i plânge un verme nezărit ;
Citarea cu-al seu dinte ascuns dar ascuţit
Atacă a lor nume
Sunt morţi de tot, sermanii, ear pentru 'nvêlitoare
Ei au mai bine un stânjen de ăern' apăsătoare
Ei morţi sunt pentru lume

Şi poate—cine ştie—o lacrimă odată
Prin ăerna lor de ploaie şi grindine udată
La ei de-a străbătut,
Se bucură, sermanii, in trista lor şedere
Şi inima lor stinsă, simţind o mângăere
Ear bate un minut.

Dar nimine nu zice, vezënd un mort in suflet :
Repaos, pace ăie !... Acesta fără preget
Remăne ne'ngropat
Se plânge un cadavru, cu lacrimi se'nmormenta
Ear sufletul, când moare, pe nimeni nu spăimântă
El rana n'a lasat.

Şi sunt cu toate-aceste agonizări cumplite
Ce nimeni nu le ştie, dureri nemărginite
Ce nimeni n'a zărit
Şi cate morţi in suflet nu stau in restignire
Ce n'au lang' a lor cruce madona in mahnire
Nici nimbul aurit ?

Un suflet e o groapă ce mii de lucruri are
Cadavre uricioase sub forme 'ncântătoare
Aice s'au inchis
Sub zîmbetul cel dulce s'ascund de lacrimi sume
Sub viu se află mortul, şi omul e in lume
Ca şi Necropolis.

Cetaţile antice de-ai scormoli de morţi
Şi camerele Thebei cu una sută poţi
Profunde săpături,
Nu poţi găsi acolo schelete mai hidoase
Mai mare-adunătură de titve şi de oase
Zecând sub dărmături.

Aice sunt morminte ! O cantacombă 'ntreagă !
Stau morţii cu gramada şi nimini nu întreabă
Ce nume au avut ;
Ear inima lor este de cimitiriu sale
Nici cruci, nici semne ; moartea cu pulberile sale
Orbeşte le-a implut ;

Ear cei cari nu uită, işi fac cămări funebre
Ş'acolo işi pun morţii ; așa era la Guebri
Așa era 'n Egipt,
Aice vezi mulţime de mumii aşezate
Cunoşti, cătând de aproape, figurile uscate
Femei ce au iubit.

C'o dulce suveniru in balsam invêlita
El ţinè 'n al seu suflet o inimă iubită
Trist şi plăcut odor,
Viaţa sa e moarte dar încă urmăreşte
Aleargă după chipul ce încă ăi zimbeşte
Un chip incântător.

Unde ai cătat vr'odată şi n'ai dat de-un schelet ?
Şi care este casa, familia 'n complet
Stând sara 'n veselie ?
Şi care este pragul şi vesel şi curat
Ce n'a vèzut stăpânul in negru imbracat
Pășind pentru vecie ?

Priveşte cum se 'nalţă prin roua această floare
Cu ce anor intinde guriţa sa la soare
E moartea, muma sa

Și de-ai sapa sub dēnsa poate ai găsi acum
Intr'o cenușă scumpa tulpina de parfum
Ce-atăta miroseă.

O voi amanții tineri, de eri abie luați
In locul unde astăzi amorul așezați
Aici, pe acest pat
Puțin mai înainte era culcat pe spate,
Un om pleșuv și garbov aici tragend de moarte
El sufletul și-a dat.

Acum parfuinul vostru de juni amorezați
Se 'nalță cu miazina acelor ingropați.
In dragostele voastre:
Ori unde te-ai intoarce, ori unde ai calca
Morminte pretutindeni, morminte vei afla:
Așa-ș zilele noastre.

De-ai smulge porumbiții aripa sa iubită
Și caprioara 'n munte sa-ți dea a sa copită
Un pește-a sa membrană
Să fugi, să sbori in aer sub ape să plutești
O spătăreasă albă pe praguri întâlnești
Cu neagra sa năframă.

O voi, duiioase nume, voi tinere soții,
Voi, ce leganați dulce iubiții vostri fi!
Și mândru le gătiți
Cu inimă de mumă, cea mai frumoasă soarte
Din scutecele albe, năframe lor de moarte
Mai bine implețiți!

Destul, destul acum, destul, ați incetat?
Destul pe pruncii vostri, in brațe-ați leganaț,
O mume, ascultați!
De-ar fi copiii vostri ca crinii recoroși
Ca āngerii din ceruri, de-ar fi ei de frumoși
La morte-s condamnați!

V.

Să mergem inainte și se urmăm pe cale
Spirala cea funebra in jururile sale
Pan la al ei sfirșit
Pre noi nu ne conduce un poet ca Virgil
Nici Beatricea pleacă spre noi al scu profil
Din raiul fericit.

O palidă fecioară aici povățuește
Și calea ne arata; ea vécnic nu primește
Ea vecinic n'a primit '
Din soarele cel mândru o dulce sărutare
Ce arde și negrește, dar dă invioșare
Pe fața ce-a negrit;

Și fața sa e trista și vėnet' a sa gură
Un găt de alabastru; pre galbena-i figură
O rază nu gasești
Un abur, o indoaie, așa-i de delicata
Ear brațul seu aternă, un braț de jasp, agata
Prin el te priivești,

Din mana sa o floare, picând se vestejește
Aripa-i diafană pe spate-o indoește
Ș'o ține neclintit
Mai negri decat noaptea, mai fixi decat e stincă
Sub de-abanos sprincene, pleopa lor adăncă
Doi ochi au strălucit.

Ca apa Lethei este de neagr' a sa privire
Profundă 'n intuneric și mută in gândire
Privește ne'ncetat;
Pe umeri albi ca fildeș un pěr in abundența
Acopere tot corpul zăcend cu prisosință
Și pacinic așezat.

Pe fruntea sa legată cu albe bandete
Stau flori de mătrăgună și negre violete
E simplu 'mpodobită;
Incolo este goala, și cānd o vezi venind
Mulți tremură de frică, și mulți o vėd plāngend
E dulce și cumplită.

Deși s'a pus in patul a ori-ce om din lume
Sub alba sa coronă din veacuri, ea, străbună
Tot stearpă a remas;
Pe buza sa fatala se stinge-o sărutare
Ear roza-i feciorească n'a fost nimine 'n stare
S'o iee pană azi;

Ea umple omenirea de lacrimi și durere
Ea smulge cu cruzime a mamei mangaere
In brațe ce aveă;

Intre amanți se culca, geloasă-i ie de gat
Și stăruie de mire și vrea numai decât
S'o iee și pre ea.

E dulce și amară, e rea și este buna
Pe frunțile ilustre ea pune o cununa
Dar fără pasiune
Și fără nici o frică. Sermanilor e blânda
Ear cei ferici in viață, • ved ca o osinda
Și fug de al seu nume

Ea singura e 'n stare pe mării cei cazuți
Ce sunt amar de soartă și crânceu abătuți
In lacrimi și durere
Să-i linișteasca 'n suflet; in veci se aretă
Acestora miloasă; ea singură li dă
Suprema mângâiere.

Ea paturi imprumuta la cei ce 'n lumea largă
Ca jidovul povestei și zi și noapte-aleargă
Și vecinic n'a dormit
Pe paria deavalma pre toți ei găzdueste
Pe virgini, pe Phrynee egal le priimește
Pe dușmanul cumplit,

Alaturi cu amicul.—Urmand pe densa 'n cale
Noi mergem imprejurul teribililor spirale
Spre-un țel necunoscut
Prin un inferu ce n'are nici peșteri fioroase
Nici smoală 'nflăcărată nici marea de pucioasă
Nici negru Belzebut.

Dar eată o fereastă cu un reflex de lampa
Ș'o umbră omenească. Sa ne suim pe rampa
Neștine-aici lucrează
Ah! tu ești Faust, doctore, tot in acea postura
Cum te arată Rembrandt in neagra sa pictură
Cu 'nflăcărare raze

De mare vrajitor? Dar ce? Ș'acum tot trist?
Tot ții pe lângă tine vechi șipuri de alchimist?
Tot încă meditezi?
Cu fruntea ta pleșuvă și trista ta figură
Plecat pe manuscrite, antica cea scriptură
Tot încă descifrezi?..

In cartea ta, la raza acestui soare mistic,
Ce fel! tot cauți încă cuvântul cabalistic
Ce-duce un spirit sus?
Scientia acuma, amanta ta iubită
La dragostea ta dulce de tot neprihanită
In fine s'a supus?

Sau, tot ca mai nainte. ca 'n zilele de'ntei
Aștepți a sa favoare, săruți pantoful ei,
Săruți al ei picior?...
Ia spune-ne acuma, mai ai vr'o mângâiere?
In pieptul tău asmatic, ți-a mai ramas putere
Pentr' un suspin de-amor?

Ce stânci, ce nisipișuri, ce adâncimi, ce unde
A scos deasupra apei din mările profunde
Zadarnic sonda ta?
Facut-ai vr'o isbândă; atins-ai acum. spune,
A lumii fundamente ș'a ei înțelepciune
Sfirșit-ai de-a sonda?

De când tot scoți din fundul înțelepciunii tale,
Cu ciutura științei adâncurile sale,
De când tot afundat
Pe gânduri, pătrunzi totul știut și neștiut
Ei bine! adevărul... acel necunoscut?...
In fine l'ai aflat?

O! arbor al științei! ce fructe ai? raspunde!

FAUST.

M'am aruncat in marea sub apele profunde,
Vězui peștii cei tari
Cum s'asvêrleau departe, prin adâncimi nespuse
Și turburau abisuri pe intunerec puse
Prăpăstiile mari;

Leviathan prin funduri cu coada sa cumplită
Purtandu-se prin haos sub marea neclintită
Oceanul biciuea;
Șirenele 'n mulțime pe stânci de alabastru
Și trunchiuri de mărgeane pèrul lor cel albastru
Mereu il peptena.

Sepia fioroasa, polipul cel diform,
Rechinul fara milă și orcul cel enorm,
Oribili capd ei vezi

Cu mii de mii de brațe, ce vecinic se adapa
Și turbur' oceanul uitându-se prin apă
Cu ochii lor cei verzi.

Dar imi lipsi resuful și m'am urcat afara
Căci pentru-a noștri umeri, e greu din cale-afara
A marilor manta!
Cu ciutura științei, atât de-aprofundata
N'am putut scoate alta decât apă curata.
Zadarnic voiu cata!

Așa betran și garbov, pleșuv precum me vezi
Sunt încă la problema; *se poate... ce să crezi?*
Ear sfinxul intrebat
Păzește o tăcere adâncă, nu răspunde
Gandirea mea se perde ca neaoa pe sub unde
Zadarnic am lucrat!

Cine m'a pus pe mine, cu-atâta ușurință
Să gust, nefericitul, din pomul cu știință!
Știința este moarte;
Veninul scos din *Upa*, și *Euforbul* Aîric
Otrava mancenilei cu somnul cel magnetic
Nu poate fi mai foarte.

Sunt obosit cu totul... nu mai cred în nimic
Și când intrai la mine eram gata să stric
Cuptoare și camări;
Și să renunț la studiu, și să mă las de toate
Caci nu mai simț nimica, inima-m numai bate
În pacinice mișcări.

Neantul, vra să zică! neantul și peire
Acesta e cuventul ce omul în uimire
Găsește la sfârșit!
Precum închide groupa un mort pe vecinicie
Așa eu, mort în viață, în trista mea chilie
Stau viu și nimic.

Ei bine! pentru asta mi-am dat atata truda
Ș'am aruncat zadarnic—oh! ce greșala crudă—
Viața mea în vânt?..

O scumpă Margaretă! balae copiliță!
O sarutare numai pe dulcea ta guriță
Și ochii tăi ce sunt

Frumoși și lini ca cerul, mi-ar fi făcut aice;
Plăcută existența, aș fi trăit ferice;
Acuma nu mai pot.
Prin cărți *cuventul* vieței zadarnic căutați
Spre-a ști cum să trăește la traiu nu renunțați:
Iubiți: aici stă tot!

VI.

Spirala nesfirșita, deșertul prelungește,
Și-ți da răspunsuri false ce inima-ți strivește;
Oroarea te-a cuprius;
Pe nalte pedestale gheboșii sfinxi cu ghiare
Având hieroglife și unghii la picioare
Privesc cu'n ochiu aprins.

Trecând tot înainte de câte ori pășești
De oase sfărâmate și stârvuri te lovești
De *tîve sunăd reu*.
Din borte pe 'ntunerec zărești eșind *picere*
Și arătări hidoase cumplite la vedere,
Ferească Dumnezeu!

Aici enigma earăși se 'nfățișează vecinic
Oedip n'a sosit încă... anticul întuneric
Nu este 'mprăștiat.
Aici propune Moartea problema sa de viață
Sermanul om privește... se uită 'n a sa față
Și fuge 'nspălmântat.

Oh! câte inimi bune și nobile dorinți,
Zadarnic în viață, prin mii de suferinți
Și mii de pasiuni
Au urmărit *cuventul* pe pagina fatală
Și n'au macar, sermanii, o peatră mormentală
Și n'au inscripționi!

Cați Don Juani în umbra, au tot format la liste
Și încă tot formează! oh! cate buze triste
Sub sarutări s'au pus,

Fără să poatătinge chimera fără nume!
Oh câte voci la ceruri s'au înalțat din lume
Și cerul n'a răspuns?

Căți sunt cuprinși aici de-al științei dor
Scolari ce n'au de slugă și de învățător
Pe-un Mefistofeles!

În sărăcie Fausti și fără-o Margarită;
Înfernul nu i primește și cerul-i desherită:
Oh! plângeți-i ades!

Caci sufer ei sermanii, far de speranța sufer
Și câte are timpul secunde ei le numer
Cu lacrimile lor;

Ca paserea de noapte sub negrele ruine
Ei plâng în întunec și gem amar în sine
Înmul desperator.

Viața lor e totocmai ca o pădure verde
Ce dintr'o zi în alta podoaba sa își perde
Când earna a venit,
Ear visul lor în lacrimi și în tăcere sboara
Sub nori colo, departe ca șiruri de cucoare
Când toamna a sosit.

A lor nefericire poetul n'a s'o cante
Martiri ai cugetării, ei n'au pe a lor frunte
Cumuna de martir
Și merg, sermanii, singuri pe căile vieței
Și cad pe țerna rece cum cade neaua nopții
Ca fulgii se respir.

Dar cum mergeam pe cale sub bolta înghețată
Încet și în tăcere cu fruntea întristată
Aceste meditând,
Zăresc pe-a mea fecioară că stă și me oprește
Apoi ridică brațul și-mi zice: ia privește
Vezi colo strălucind?

Vezui atunci de-o parte un mândru călăreț
Cu pene albe, bucle frisate și musteți
Și pinteni la picere
De aur, mantă, guler, arme strălucitoare
Un elegant din timpul lui Ludovic cel mare
Și încă în putere.

Dar m'am uitat mai bine ș'atuncea am văzut
Că sub peruca falsă, sub părul său făcut
Peri albi se ascundeau;
Ca suprafața mării de vânturi încrețită
Așa avea el fruntea și fața sa sbircită
Ear dinții se vedeau.

Deși avea mulțime de dres pe-al seu obraz
Ca marmura ascunsă sub purpura de gaz
El galben mi-a părut
Sub roșul de pe buze a frigurilor boala
Vedeai că zi și noapte îl culca și îl scoala
Era de tot căzut.

Ear ochiul seu de sticlă, un ochiu nemișcător
N'avea nimic din ochiul ce are-un muritor
Nici lacrimi nici priviri:
Sub neagra sa pleoapă o rază 'nțunecata
Ca o scântee rece părea acufundata
În stinse ațintiri!

Umflat de-a sa podagră, abie sta pe picioare
Ca bolta cea de poduri avea a sa spinare
Ear mâna-i tremura
Și galbenă și slabă cum tremură în fremet
A mărilor talazuri; inelele din deget
Mai toate îi pica.

Dar luxul, dresul ista pe-o față așa stocita
Forma o alianță străină și pocita
Era mai trist sa-l vezi
Și mai hidos ca racla ce-arată sub matasă
Cadavrul curtezanei sau vr'un schelet în oase
O hircă la oglinzi.

Acum la miezul nopții, cu glas tănguitor,
Cânta sub o fereastră un cântec de amor;
De mult vedeai c'a stat
Caci nu era lumină și nimeni nu venise.
Deșert era balconul; o umbra nu eșise
Sub cerul înstelat

Ce faci aici, răspunde, bătrâne 'n întuneric,
Pe-o noapte fioroasă când ielele nemernic
Din groapă es sburând

Acum, la ora asta, așa târziu, departe
Când ângerul de strajă, pe turul seu de noapte
Se roag' amar plângend.

O faclă n'ai în mână, un pagiu nu te conduce
Și nu mai ești la vrăsta când, gingașa și dulce
Cu glasul seu ușor,
Copila tinerică în brațe te primește
Și floarea frumseței pe pieptu-ți resfoește
In șapte de amor :

Deacuma înainte, ascultă-me pe mine,
Ferestrele, balconul închise-s pentru tine
Hei, cine-o sa-ți zimbească!
Ești bun deacuma numai, ești bun să dormi în pace
Sub marmora sculptată și unde 'de mult zace
Cenușa strămoșască.

N'auzi cum țipă bulua cu glasul seu strapaț
Flămânzii lupi cum urlă prin codrii departați
Betrân nesocotit!
Hai! intra căci e ora cand luna cu-a sa faclă
Strigoiful fără sânge trezește 'n a sa raclă
Hai! intra-ai auzit!

Acum ți-a șters zefirul rizend a ta cântare
Și nimini nu te-așteaptă, te ploua pe spinare
Sosește un uragan...
Nimică nu-mi răspunde; o moarte, spunc-nume
Betrânul. cine este și care-i al său nume
—El este don Juan.—

VII.

DON JUAN.

Adolescenți ferice, a căror inimioară
Ca blânda violetă în dulcea primăvara
Abia ați înflorit
Cu suflet alb ca crinul, ființi nevinovate
A voastră e lumina, și raze argintate
Și flori și ciripit!

O voi, eștiți acuma din brațele-obosite
A gingașelor nume duioase și iubite
Voi, tinere mlăditi

Cu inima doschisă în ani de primăvară
'Ce nu cunoaște-ți viața, știința sa amară,
Dar care vreți s'o știți

De câte ori, ah! spuneți poeți cugetători .
Gândit-ați voi la mine, spuneți de câte ori
Primbându-se 'n tăcere
Pe marginea dumbravei când cerul se'uroșește
La ora cea divină când sufletul dorește
Și cata mangăiere

Cand albe turturele pe creanga 'n departare
În cuiburi, pasăruice în dulcea lor cântare
Îubesc neincetat
Cand geme'n dormitare natura obosita
Cand tremura crenguța de venturi gădilita
Ca lira ce-a cântat,

Când liniștea, uitarea, pe lume se așază
Cand silful intră 'n floare pe noapte ca să șaza
Parfumul respirând;
Ei bine-atunci, de sigur, că v'ați gândit la mine
Și plini de nerăbdare, v'ați plâns amar în sine,
Norocul meu dorind;

Și lista mea cea lungă, a mele cuceriri
Ospețele de sara, acele fericiri
Ce încă n'ați gustat
Petrecerile mele de noapte, voluptoase:
Și cate sinuri goale și albe și frumoase
Eu dulce am sarutat;

Zerlina, Anna, Elva, Romanele jaluze
Și crinii Angliei și brunele Andaluze
În lume ce-am găsit
Mai blând, mai adorabil, o turmă 'ncântătoare
Plăcute femei toate și toate iubitoare
Atunce ați răvnit.

Ș'ați zis, măhniți în suflet, ați zis, o dragii mei,
Că 'n lume eu, avut-am copile și femei
Mai mult ca un sultan
Că nu mi-au stat în contra nici gratii, nici zăvoare
Spre a strabate noaptea în paturi de fecioare.
Ferice don Juan!

Oh! una, numai una din listă, una scoasă
 Din cele mai modeste și mai puțin frumoase
 Noi dac' am fi întâlnit,
 Cuceritor de inimi, și plin de nepăsare
 Oh! cât am fi adorat-o, cu câtă infocare
 Pre ea am fi iubit!

Și astă violetă, de tine jos calcată
 A primaverii noastre viața intristată
 Dulce-ar fi parfumat;
 Caci noi steluța ceea cu ochii sei albaștri
 Am fi cules-o 'ndată și 'n lacrimile noastre
 Viața i-am fi dat!

La oara când din baluri, eșind sermana fință
 Cu inima sdrobotită de-a ta indiferință
 Și nestatornicie;
 Altar inimei noastre și urnă aurită
 Ne-ar fi mândrit viața și ar fi fost iubită
 Intreaga vecinicie!

O voi dorinți nespuse, fiori încântătoare,
 Din cer căzute flacări pe buze iubitoare
 Ce 'n inimă hrănim,
 Columbe aeriene, voi blânde cascade,
 Tu, mândru pâr de aur, tu vëlul care cade,
 Când o să ve găsim?

Copii! cunosc aceste plăceri atât visate;
 In veci anticul șerpe a Evei înșelate
 Nu s'a 'ncolătăcit
 Pe trunchiul cel fatal mai bine decât mine;
 In veci dragon mai mândru un măr n'a dat mai bine
 Din pomul cel oprit.

De câte ori surprins-am, pe buze sficioase,
 Mărturisiri de taină, ca păseri spărioase
 Mai gata de-a sbura;
 Oh! câte-am strins in brațe fantome 'ncântătoare
 Și câte virgini mândre in sinu-mi cu 'nfocare
 Amorul lor vërsa!

Și, ca să am *cuvântul* de curtezane șirate
 Sub dres am strins mulțime de buze mai purtate
 Ca peatra pe șosea

Și am plutit in fundu! atător zoi din lume!
 Oh! te-am văzut, pre tine orgie fără nume
 Când soarele eșeș.

Vězui, pe mese 'ntinse de vinuri inroșite,
 Frunți mândre și senine zăcënd rostogolite,
 Și baluri la sîrșit;
 Vězui sudori pe brațe, figuri in gâlbeneală
 Mai triste decât moartea și 'n neorândueală
 L'a zilei răsărit.

Ca omul care sapă cătând cu-anevoință
 Ascunsa vëna de-aur, profunda esistență
 Mereu am scormolit;
 Amorul cerut-am viața ce dă'n lume,
 Zadarnic; niciodată fință-avënd un nume
 Eu încă n'am iubit;

Am ars mai multe inimi, pe para lor deasupra
 Zadarnic stătui insumi; ca salamandra 'ntocmai
 Tot rece mă găsești;
 Un ideal avut'am ca roua de curat
 De aur visiune, opal incolorat
 De ochi dumnezeești;

Femeie fără seamăn cu chip încântător
 Cum n'a mai făcut încă pe lume un sculptor:
 Sfială, frumuseță
 Și grație nespusă, tip mândru intrunind
 Maria, Cleopatra, o roză tăinuind
 A cerului voință

Și fără nici un verme; cu flacări iubitoare
 Ca un vulcan ce arde etern in infocare;
 Odor neprețuit!
 Și albă ca zăpada, ca roua dimineței,
 Purtând pe a sa frunte raza virginității
 Din cerul aurit!

Pornind apoi in viață, pe calea șgomoteasă,
 Am dat de drumul dubju, respintenea 'ndoioasă,
 Acel fatal Y grec
 Propus de Pythagora, și am luat la stinga
 — Cu-atăta ușurință—zadarnic mi-a fost munca,
 Zadarnic lumea trec:

Perfidă voluptate! eu te-am urmat pe tine,
 Și poate—cine știe—virtuțile divine
 Eu dac'aș fi urmat,
 Cuvântul vieței noastre, enigma ce s'ascunde
 Pe care-o știe numai virtutea ș'o pătrunde
 Eu azi aș fi aflat!

Căci n'am făcut ca Faust! și 'n neagra mea chilie,
 Prin microcosmul de-aur, pe muri cu ghibăcie
 N'am stat să privesc
 Penumbra tremurândă să resfoesc cabale,
 Magia, să ard noaptea cuptorurile sale,
 Cuvântul să gădesc!

Aș fi putut de sigur, căci am o minte tare,
 Ceti cu siguranță—Oh! ce greșală mare—
 Știința, 'n cartea ta;
 De sigur, puteam imsumi, și nu ca un scolar
 Ce lesne se imbată să-ți beu vinul amar
 Făr' a mă imbata!

Aș fi constrins pe Izis al său vâl să rădăce
 Ș'aș fi făcut steluța din ceruri ca să pice
 Jos in laborator.
 Amorul e greșala, greșală fără nume!
 Feriți-vă de dănsul, căci el a fost in lume
 Un reu conducător!

Știința este totul, viața-i in știință
 Amorul nu-i nimică, el este o neînță
 Invățați, învățați!
 Și zi și noapte sonda, sub galbenele unde
 Decât strămoșii voștri, sub mările profunde
 Mai tare aruncați!

Leviathan lăsați-l pe narea sa să sufie
 Lasați și greutatea plămăiul să vă unfle
 Când ați intrat in mare
 Cătați in întuneric, cătați, cătați noeannul
 Și 'n lada sa 'i probabil voi veți găsi inelul
 Lui Solomon cel mare!

VIII.

Așa vorbi don Juan. Eu trist și obosit
 Dar vrënd, cu toate-aceste, s'ajung pân la sfârșit
 Porneșc încet pe cale

Sub bolta înghețată. In fine, mă trezii
 Pe-un șes deșert și galben. La orizon zării
 Pe marginile sale

O dungă inroșită, cerc negru-stacoșiu;
 Câmpia este albă, prin mijloc trece-un riu
 De-un roș strălucitor;
 Nici casă, nici pădure, nici turnuri nici o cale
 Și numai vântul jaluic cu aripele sale
 Sufia tânguitor.

Mi-am zis deodată 'n sine, că stranaia roșată
 Culoarea cea de sânge ce-riul avea 'n față
 Din cer se resfrângea
 Pe țărna albicioasă, ... dar m'am plecat să beu
 Și îngrozit de spaimă!... atunci am văzut eu
 Că sângele curgea.

Văzui atunci departe, intinse pe câmpie,
 Troene reci de oase și unde din vecie
 O plântă n'a crescut;
 Vezui popoare strinse atâtea in țărîră
 Că Theba și Palmyra și Roma cea bătrână
 Cu ele-ai fi umplut!

Atunci văzui că trece pe vânturi leganată
 O umbră gârbovită cu fruntea intristată
 De sigur era *El*
El, mica pălărie și vênăta sa haină
 Aquila sa in jale sburând căta in taină
 Un baston de drapel;

Scheletele de-a lungul stau drept cu a lor fețe
 Ear spectrul de la tobă mișca a sale bețe
 La pasu-i domnitor;
 O falnică clamoare pe urma sa detună
 Ș'o sută mii de bronzuri îi cântă in furtună
 De bronz fanfara lor.

El ânsă...-larma asta părea că n'o iubește,
 Și, ca un zeu de peatră, ce cultul nu simțește
 Mergea încet tăcënd:
 Și numai câteodată ridic'a sa privire
 Și pe furiș se uită la cer cu îngrijire
 La steaoa sa cătând

La steaoa sa căzută. Dar purpura-i întinsă
 O stea nu se zărește, și flacăra aprinsă
 Creștea, creștea mereu;
 Atunci mai palid încă decât la Sant-Elena
 El strinse-a sale brațe pe inima sa plină
 De gemetul său greu.

Când fû in dreptul nostru: o mare împărat
 Zisei, cuvântul cela ce soarta m'a lăsat
 Să aflu aici jos;
 Acel cuvânt de taina, acel cuvânt pierdut
 Pe care, până astăzi, un om nu l'a știut,
 Cuvânt misterios,

Cătat și zi și noapte de Faust in știință
 De don Juan in lume iubind cu prisosință
 Nu cumva l'ai aflat?
 —Oh! fugi, te'ntoarnă'n lume, respunse cu'ntristare
 Împărătească umbră, fugi! vântul bate tare, ...
 Copil neastempărat

Mă vezi cum stau in tremur; oh! fugi, te depărtează
 Pe calea asta numai o Moarte ospătează
 Pe bietul călător;
 Tu nu-i găsi aice, să te'ncălzești, un foc
 Privește. ... steoa 'n ceruri a dispărut din loc;
 In falnicul său sbor

Aquila mea atinsă să sbate povărnită
 Un sânge negru curge din aripa-i rănită
 Abie mai stă pe vânt;
 Din bolta cea închisă și unde nu e soare,
 A sale pene pică ca fulgii de ninsoare
 Se lasă la pământ.

Nu pot să-ți spun *cuvântul* zadarnic întreat
 Acest *cuvânt* de taină și eu l'am căutat
 Ca Faust și don Juan;
 Dar n'am aflat nimica, nimica n'am știut
 Și atăzi sunt in starea in care m'am născut
 Eu!.. mare suveran!

Eu, care-am fost in timpul puterniciei mele
 In stare să dau lumii seninul, furtuni grele;
 Eu care atăzi ani

Am fost numit de oameni un om prin eselență,
 Eram preces de fasce și vulturu'n prezență
 Ca Cesarii romani;

Cu manta mea in urmă stau regii in țarină
 Eram un Carol Magnus ținând in a mea mână
 Intregul univers!
 De pe columna naltă pe care am stat eu
 Și unde străluește un mândru curcubeu
 Un tricolor neșters,

De glorie măreață,—hei!—crede-mă pe mine—
 Eu n'am văzut nimica mai mult decât ori-cine
 Din voi ce ați stat jos;
 Zadarnic cu-ai mei pinteni am călărit pământul
 In veci ciocniri de arme ce bubucău ca vântul
 In veci luptam vênjos;

In veci de lagăr șgomot, a tunurilor tunet;
 In veci vârsări de sânge și luptele cu sunet
 Și crâncene fu:tuni;
 In veci tipsii de aur cu cheile cetății
 In veci cântări de trimbiți, hurra servilității
 Discursuri și cununi;

Un cer de moarte, negru... din el ploua vâpaie
 Și morților in urmă, pe câmpul de bătaie,
 Dădeam al meu salut;
 Așa mi-a fost viața: resboiu și ostenele
 Luptam și zi și noapte; in veci zilele mele
 Așa le-am petrecut.

Oh! cât miința de tare, la soarta-mi amărită!
 De miere al têu nume, Laetițio iubită!
 Vai cât sufeream eu!
 Primblam prin lumea toată, țerem cu-anevoință
 A mea nemulțămire, pribaga mea caință
 Sub un curaj de leu!

Visasem universul, întreaga sa domnie;
 Și globu 'n a mea mână suna cu ironie
 Suna... deșert... dogit!
 Hei! soartă de la turmă, verdeață de sub fag
 Unde Tityr, păstorii, la umbră se retrag
 Cântând in păstorit

Pe blonda Amarilla, talanca de la oi
 Și zberățul lor dulce și laptele apoi
 In doniță căzând;
 Ce ese la mulsoare din țâța cea umflată
 Pe care-o stringe-o mână ca crinul de curată
 Prin degete sbucnind;

Parfumul acel dulce, a fênului arom,
 Și mirosul din staul și nucel din pom,
 Și pânea de păstor,
 Și șapte capre numai, un fluer prins cu ceară
 O lingură uscată, atâta vrea să ceară
 A lumiei-domnitor!

Mi-aș arunca pe spate o piele de berbec
 Pe vesela Galate aș prinde-o când ar trece
 Sub sălcii alergând;
 Și versul meu mai dulce decât ambruazie
 Ar face să suspine Dafnis de jaluzie
 Un cântec ascultând.

Aș vrea să mă duc earăși in Corsica mea dulce
 Pe unde capra saltă prin frunze și se duce
 Și paște pe ponoare;
 Sa merg pe cărărușa, s'ascult cântând un grier
 Și 'ncet pe urma turmei să cânt frumos din fluer
 Când turma păscând sbeară!

Tu lasă sfinxu'n pace, copil cu mintea oarbă!
 Ce! vrei să te sugrume și sângele să-ți soarbă
 Din inimă curat?
 Un sfinx nu are milă de cine se înșală
 Și tu cunoști pe omul ce-avù astă greșală,
 Și plata ce-a luat;

Acel ce 'n lume singur și pentru 'ntăeași dată
 A isbutit să afe enigma deșanțată
 Și sfinxul a găcit
 Dormi cu a sa mumă, pe tatal seu ucise
 Incest și paricide: o tristă recompensă
 Pe lumé negreșit!

IX.

Oh! eala-mue, in fine, sosit din trista vale
 Unde-am avut drept faclă drept stea in a mea cale
 A buhnei ochiu lucios

Ca taurul din juguri, arând o zi de vară
 Și'ncet și stors de trudă se'ntoarge cătră sără
 Așa plec capu 'n jos;

Din țara de fantome oh! eată-mă in fine,
 Eșit, scapat acuma; dar port încă cu mine
 Coloarea de mormânt
 Din muta 'mpărăție; a mea imbrăcăminte
 Ca crepul cel de doliu, pe urna de morminte
 Atêrnă la pământ.

Eu es din mâna morții, o moarte mult n'ai grea
 Decât acea ce 'n groapă pe Lazar privighea
 Ea prada sa nu lasă;
 Ea lasă numai corpul dar sufletul il stringe
 Ea dă 'napoi făclia, lumina însă-o stinge
 De Christ nimic nu-i pasă.

Sunt umbra mea eu insumi, mormânt pecetluit
 In care pe vecie am pus tot ce-am iubit;
 Eu singur mai trăesc,
 Și primblu pe viață, in tristă amintire,
 Ilusiuni plăcute și moarte 'n suvenire;
 Ca 'n giulgiu le 'nvêlese.

Oh! sunt prea tēnēr încă, vroiu viață, vroiu amor
 O Moarte... te îndură! eu nu voesc să mor;
 Eu nu voesc de sine,
 Să te urmez acuma pe calea 'ntunecoasă;
 N'am încă monumentul, cununa glorioasă
 O Moarte, vino măne!

Fecioară! fie-ți milă și-ți ad'acum aminte
 Ca cel ăntei pe lume ți-am dat imbrăcăminte;
 Mai mândră eu te-am pus
 Ca zioa cea frumoasă; protege pe-al tēu poet,
 Sub pēr lucios și negru eu titva-ți fără preget
 Betrână am ascuns.

Eu fața ta in palid din verde-am prefăcut
 Și sinu'n alabastru, și curte ți-am făcut;
 Oh! lase-mé in pace
 Să mai traesc pe lume; eu vecinic te-oiu cânta,
 Ca angieri sculptați mândru, palatul ți-oiu orna,
 Și multe cruci ți-oiu face.

Prin țintirim, o moarte, prin sate 'n paraclis
 Voi face să stea peatra și marmura in plăns
 Cum stă la regi acum
 Ți-oiu consacra cântarea, frumoasa mea cântare
 Ți-oiu da banchete mândre, cununi nemuritoare
 Și flori fără de parfum ;

O moarte ! cu ai tăi arbori grădina mi-am făcut
 Și acuma ciparosul pe marmur a crescut
 Și verde brad și laur ;
 Am zis la flori mulțime parterul ce onoară
 La crinul alb și măndru ce 'nalță a sa crateră
 Tulipei cei de aur ;

L'a primăverei rază ce-i scumpă filomelei
 Giorginei ce-i frumoase, am zis și chrisotemei
 La multe alte încă ;
 Aice, voi nu creșteți ! cătați o altă țară
 Pjăpânde flori frumoase, voi flori de primăvară
 Aici umbra-i adâncă

Sunteți pre delicate ; cu ghiupul seu cumplit
 O să vă 'mpungă 'n față oxul cel ascuțit ;
 Și mătrăguna ear
 O să vă 'nvenineze prin zefiri zi și noapte
 Și o să sorbiți prin aer veninul cel de moarte
 A bradului amar.

O tu ! Ce dai in lume, cu atăta m'belșugare
 Amor și tinereță la ori și ce suflare
 Oh ! nu mă părăsi,
 Natură, a mea mumă ! Sunt june 'n bătrânețe
 Nu pot iubi nimica, voiu ânsă-o tinereță
 Fie macar de-o zi !

Oh ! fie-mi mamă bună, natura mea iubită !
 Redea puțină forță la plânta vestejită
 Ce jună suferi.
 Căci lacrimile mele mă 'neacă la tulpină
 Și 'n față imi lipsește a soarelui lumină
 De sigur, voiu perii !

Tu măndru aer virgin ! Tu, aer de cristal
 Și tu princip al lumii, tu apă de opal !
 Pământ producător !

Dumnezeeești, voi raze, de viață dătătoare !
 Scapați acum odată, scapați sermana floare
 Și dați-i ajutor !

Și voi, steluțe mândre ! voi, care strălucind
 De sus priviți pământul luminile vârsând
 Pe fruntea mea lăsați
 Să ploaie diamanturi ! Tu, Lună, a nopții crin
 Arunc' a tale raze din cerul cel senin
 Lumina reversați !

Și tu ! a lumii faclă ! Tu ochiu neadormit !
 Puternică lumină ! O soare strălucit !
 Străbate negrul nor
 Să te mai ved odată ! Vulturi ce biruiți
 Cu aripele voastre și cerul biciuiți
 Imi dați al vostru sbor

Și voi mici păsăruice ! Voi răpezi rândunele !
 Voi vânturi luând iute din mândre floricele
 Parfumul lor cu viața
 Și șoaptele de taină pe buze-amorezate
 Selbatice, voi, vânturi din culmile inalte
 Ce-aveți încă dulceața

Și mirosul de brad ; zefiri care sburați
 Pe țermuri departate oceanul visitați
 Și marea cea albastră
 Voi ce impleți plămăiul de-o dulce respirare
 Loviți a mea pleoapă, veniți cu 'mbelșugare
 Și-mi dați viața voastră

April, mi-a gătit patul cu fragedă verdeață
 La frunte liliacul in jêrbii se înalță
 Suntem in primăvară

Mă legănați in brațe de poet, voi, dulci visuri
 Și capul meu lasați-l pe a voastre mândre sinuri
 Să stau mai mult de-o oară.

Departa-acum de mine. voi, arătări hidoase,
 De noapte stahii goale ! periți ! vreu flori frumoase
 Ce sinu 'mpodobesc,
 Și cantecele mândre, femeii cu albe brațe
 Și ori-ce lucru 'n lume, plăcut ce dă viață
 Aceste-mi trebuiesc !

O brună cu ochi mândri, pătrunzători și oacheși
 Picioarele-ți de roze pe scaunul de fildeș
 Așează-le 'n parfum
 O greacă din Milet! din cupa cu curonă
 Eu beu in frumseța-ți, o alba mea Theonă
 Ferice sunt acum.

Grumazul teu e mândru, mai suplu ca o undă
 Ca laptele-a ta frunte, ca mărul mai rotundă
 Grăbește un sărutat!
 Grăbește-te, Theone, căci viața noastră este
 Pegaz cu aripi svelte ce timpul biciuește
 El zboară nencetat!

Să celebrăm pe Io... Pean... sus cupan 'n mână
 Dar cine e femeia hidoasă și bătrână?...
 Ești tu cu titva rasă
 Prostituita lumei! In oarba ta clipire
 Tu stringi cu lăcomie sermana omenire
 Pe pieptul teu de oase!

A. Naum.

BETIA DE CUVINTE.

Darwin ne spune, că multe soiuri de momițe au aplecare spre băutura ceaiului, a cafelei și a spirtuoaselor; „ele sunt chiar in stare“, zice el, „a fuma tutun cu multă plăcere, precum am văzut insumi. *Brehm* arată, că locuitorii din Africa de mează-noapte prind pavianii cei sălbatici, puindu le la locurile unde se adună vase pline cu bere, de care apoi se imbată. El a văzut mai multe din momițe in această stare și ne dă o descriere foarte hazlie despre purtarea lor și despre grimasele minunate ce le făceau. A doua zi erau foarte rău dispuse și mahmure de durcere își țineau capul cu amundouă mânele și înfațeau o privire din cele mai du-

ioase. Dacă li se oferea bere sau vin, se depărtau cu desgust, dar le plăcea mult zama de lămăie. O maimuță americană, un Ateles, după ce se îmbătase odată cu rachiu, n'a mai vrut să-l mai bea niciodată și a fost prin urmare mai cuminte decât mulți oameni“. (*Ch. Darwin*, descendența omului și selecțiunea sexuală, I, 1).

Va să zică plăcerea noastră pentru amețala artificială, produsă prin plănte și preparatele lor, este intemeiată pe o predispoziție strămoșească, comună nouă cu celelalte rudonii deaproape, cu maimuțele de exemplu din a căror neam ne coborim.

Nu ne vom mira dar de lățirea cea mare a celui obicei și de feluritele mijloace pentru mulțămirea lui. Cănepa, macul, vița de vin, tutunul etc. etc. sunt produse ale naturei, cu care omul își nutrește pasiunea lui pentru amețală.

Există însă un fel de beție, deosebită între toate prin mijlocul cel extraordinar al producerii ei, care se arată a fi privilegiul exclusiv al omului in ciuda celorlalte animale: este beția de cuvinte.

Cuvântul, ca și alte mijloace de beție, e până la un grad oare-care, un stimulant al inteligenței. Consumat însă in cantități prea mari și mai ales preparat astfel încât să se prea eterizeze și să-și peardă cu totul cuprinsul intuitiv al realității, el devine un mijloc puternic pentru amețirea inteligenței. Efectele caracteristice ale ori cărei beții sunt atunci și efectele lui, *la débilité des fonctions intellectuelles et le penchant à la violence*, cum ne arată *Cabanis* in memoarul al 8-le din *Rapports du physique et du moral de l'homme*.

Simptomele patologice ale amețelii produse prin întrebuințarea nenaturală a cuvintelor ni se înfățișază treptat după intensitatea imbolnăvirii. Primul simptom este o cantitate nepotrivită a vorbelor în comparare cu spiritul, căruia vor să-i servească de îmbrăcăminte. În curând se arată al doilea simptom în depărtarea ori cărui spirit și în întrebuințarea cuvintelor seci; atunci tonul gol al vocalelor și consonantelor a uimit deja mintea scriitorului, cuvintele curg într-o confuzie năivă și creerii sunt turburați numai de neconținută vibrație a nervilor acustici. Vine apoi slăbirea manifestă a inteligenței: pierderea ori cărui șir logic, contradicția gândirilor puse lângă olaltă, violența nemotivată a limbajului.

Ar da poate un caracter prea pedantic acestei neînsemnate cercetări literare, când am voi să așezăm exemplele practice pentru teoria mai sus expusă după chiar gradele arătate: ne mărginim a le cită în total, lăsând binevoitorului cetitor sarcina de a le clasa în ordine, dacă va voi.

Pentru alegerea exemplelor ne-a fost un singur semn patologic hotărâtor: întrebuințarea cuvintelor pentru plăcerea sonului lor și fără nici un respect pentru acea parte a naturii omenești, care se numește înțelepciune.

În București apare de la 1 Martie a anului 1873 o gazetă lunară sub numele de *Revista Contemporană. Litere.—Arte.—Științe*. Se spune, că vr'o 20 sau 30, alții zic chiar 40 de redactori-colaboratori însuflețesc tineretea acestei plapânde ființe. Noi deocamdată ne îndeplinim datoria a-i mulțumi pentru imbelșugata culegere de exemple, ce ne oferă în primele sale numere în folosul și spre ilustrarea tratatului de față asupra beției de cuvinte

în toate fazele ei, și nu ne îndoiim, că, de va merge mai departe pe aceeași cale, va deveni una din cele mai importante întreprinderi pentru numitul scop.

În primele două numere ale *Revistei Contemporane* ne atrage mai înainte *Suvenirea* d-lui Sion *despre poetul Conachi*. Bietul Conachi! Nu știu, prin ce nefericită împărțire a materiei s'a întâmplat, că în întregul număr de la 1 Martie, deși cuprinde vr'o 15 pagini despre el, nu i se citează decât două exemple: o odă la Moruzi, „cea mai sarbădă și cea mai prosaică“, după chiar părerea D-lui Sion, și următoarele versuri:

Na, vouă banilor! Na, ție Conachi!
Bravo ție, Mihalachi!

Pas acum și te mai îndoește despre incântătoarea frumuseță a musei lui Conachi!

Oda sus citată în lauda Domnului Alexandru Moruzi începe așa:

După ce cu 'ndestulare
Din milă, cu bunătațe,
Aduci ape curgătoare
În orașele 'nsetate;

și aici D. Sion ne lămură că în adevăr Moruzi a condus apa la Monastirea Golia din Iași, „de unde vârsându-se prin o gură de leu se împărțea pe la mai multe cișmele“ și apoi continuă

am citat aceasta pentru ca să arăt, că inspirațiunea lui Conachi nu era o adulațiune, ci *esplosiunea unui entusiasm nobil* pentru îmbunătățirile ce poetul vedea că se făc în țară.

Cum? Câteva cuvinte rimate asupra unor țevi de apă aduse de Prințul Moruzi, se nu;

mesc deja de D. Sion „explosiunea unui entusiasm nobil“ din partea poetului?

Deși aceasta este deocamdată un abus încă neînsemnător, poate chiar neobservat pentru cetitorii mai puțin deprinși, totuși el constituie primul simptom al suferinței de care este cuprins D. Sion. Cele următoare vor fi mai tari.

La pagina 15 ni se citează câteva versuri din Psaltirea lui Dositei, d. e.

Limbele să salte
Cu cântece nalte,
Să strige 'n tărie
Glas de bucurie.

Simpla citare a acestor versuri este foarte nevinovată, deși versurile sunt urite, dar nevinovăția incetează din momentul, când D. Sion cu ele se amestecă în prosodie: D-sa își permite a numi aceste trochee ale lui Dositei... *hexametre!*

Versurile de la pag. 17

Ascultă-mi ruga, Dumnezeu sfinte,
Și nu mă trece, ci-mi ia aminte,

D. Sion le numește... *pentametre!*

În împrejurări normale nu ar fi ertat unui literat, fie chiar membru al societății Academice Române, să scrie asemenea lucruri. Dar în starea, în care se află D. Sion când scrie, și în care, precum vom vedea mai jos, se află și alți scriitori principali ai *Revistei Contemporane*, asemenea fenomene trebuiesc privite mai mult cu un fel de interes psihologic.

D. Sion, în urma acelei stări, pare uneori a pierde conștiința sigură despre ceea ce face, scrie când fără înțeles, când în contradicere, când cu o violență de expresii nemotivată, de exemplu pag. 22:

prima simptomă a *perfecționării* sufletului lui Conachi fù predilecțiunea sa pentru poezie,

și îndată mai jos:

toți știm, cum ajunge cineva poet: el mai întâi trebuia să se nască cu asemenea predilecțiune

apoi la pag. următoare:

de la 1806 până la 1834 Conachi a fost *me-reu* în funcțiuni

și îndată mai jos:

dar în *intervalul* *interupțiunilor sale în funcțiuni* se ocupa cu profesiunea specială de inginer hotarnic.

apoi la pagina 90:

Pe atunci ânsă, câtă să știm, amoresații nu-și făceau curte în *modul prosaic de astăzi*, pe la teatruri, pe la baluri și pe la grădine: damele nu eșeau fără barbații lor nicăirea, nici primeau visite când erau singure acasă; apoi bilete dulci și parfumate nu erau în datina timpului. Curte se făcea, precum ne spune poetul Alexandri în Barbu Lăutaru: amantul umbla cu lăutarii cântând toată noaptea pe sub ferestrele Dulcinei; sau dacă era poet, ca Conachi, făcea versuri, pe care... nu le da la gazete nici la tipar, ci punea pe lăutari să le cânte.

Nu voi să zic că cu *moduri atât de prosaice*, Conachi făcea curte nobilei sale amante; nu e ânsă mai puțin adevărat că de la 1812 până la 1828, versurile lui făceau gloria lăutarilor dintr'un capăt până la cel alt al Moldovei.

La pag. 24 D. Sion ne vorbește despre

Junele adolescente.

Poate îi era teamă, că vom crede adolescentele bătrân!

Tot acolo ne spune, că

țara era în *convulsii* cele mai *inflacurate*

și la pagina următoare vrea să examineze car-
tea lui Conachi și să vadă

de ce *calibru* este.

La paginile 102 și 103 D. Sion, vorbind
de sine însuși, scrie :

Apoi când, m'am *ridicat* din adolescență și
m'am *așezat* în Capitală.... Mă duceam la
casa lui Conachi adeseori; și ospitalitatea a-
creasta o plăteam cetindu-i câteodată vre o
compunere....

Demn de observat e D. Sion, când se des-
fată în tăria expresiilor. La pag. 96, vorbind
despre ochi, zice :

Cine nu-și a scăldat sufletul în deliciul
acestor stele, care se zice că sunt scaunul
sufletului și al inimei?

A-și scălda sufletul în deliciul unor stele,
care sunt niște scaune—eacă o imagine, a că-
rii soață se află numai în următoarea strofă
a D-lui A. Pelimon (nu este și D-sa între
cei 30-40 de redactori-colaboratori ai *Revistei*?)

Aste inimi prea 'nfocate
Cu stilpări de nemurire
De al păcii imn legate
Cânt a patriei iubire.

Departa duce pe om beția de cuvinte!

La pag. 90 D. Sion ne arată, cum

Conachi *reversa* florile imaginațiunii sale în
adorățiunea idolului ce încântase sufletul seu,

dar la pag. 93 se întrece și zice

poetul vërsa tesaurii imaginațiunii sale cu
profusiunea unui crater în irupțiune.

Despre întrebuintarea de neologisme, pre-

cum sunt *alegre*, în loc de vesele, *tandrefe*,
abandonez, etc. nu este locul de a vorbi aici:
ne grăbim a termina critica în ceea ce pri-
vește partea D-lui Sion din *Revista Contim-
porană* prin citarea ultimelor sale cuvinte :

Eată materia mea *epuisata*. Fie ca acea-
stă lucrare să se urce ca fumul de tămăe
cătră sufletul acestui veteran al Parnasului
român, care a depus *premiile geniului și cu-
getării* sale pe altarul culturii naționale!
*Respect, venerațiune și glorie memoriei nu-
melui său!*

Premiile geniului și cugetării (adecă poesi-
le) și *gloria memoriei numelui* sunt un non-
sens și un pleonasm, care încheie într'un mod
armonic lucrarea D-lui Sion, cetită la Athe-
neu, cetită la Cernăuți, cetită la Bacău și în
fine tipărită în *Revista Contimporană*.

Un alt autor, care umple coloanele acestei
reviste, este D. Pantazi Ghica. D-sa ne imbie
cu o novelă istorică, intitulată *Marele Vistier
Cândescu*. Ce palid devine D. Sion, cu toată
„inflăcărarea convulsiiunilor“ și cu toată „pro-
fusiunea craterului în irupțiune“, îndată ce-l
punem alătura cu violența limbajului D-lui
P. Ghica, care ar fi înmărmurit și pe sus ci-
tatul *Cabanis*.

Pag. 80 :

Milnea nu s'evârșise încă aceste cuvinte,
când o mulțime de femei, copii, bătrâni, sân-
gerăuzi, palizi, cu hainele rupte, sfișiete, cu
părul smuls, cu mânele rănite, intrară în
gloată, în desordine, înspăimântați, alergând,
în sala sfatului domnesc.

Din acea mulțime speriată, exasperată,
dona fete, dona copile se repeziră în brațe-
le Vistierului Cândescu, strigând: „scăpare,
tată! scăpare!“

Simțiți, vă rog, toată gingășia logică a acestei imbelșugări de cuvinte: mulțimea intră în gloată și în desordine, ea este nu numai inspăimântată, ci și speriată și exasperată, ea are hainele nu numai rupte, ci și sfâșiate, și atunci în brațele Vistierului Căndescu se reped doue—nu numai fete, ci și copile.

La pag. 82

Boeri, femei, copii, bătrâni, oșteni, eșiră toți în liniște, dar având pe figuri aceeași durere, aceeași exasperațiune, aceeași desperare.

Durere, exasperațiune și desperare!

Armașul Dincă Sêrbu, șearpe incolăcitor fință tărătoare, astucioasă, hipocrită, furbă și trădătoare, suflet damnat, spion și confident al lui Mihnea, când intră Domnitorul în biserică, opri pe comisul Comăneanu la ușa sfântului locaș.

Grozav e Dincă Sêrbul, și ar fi și mai grozav, când nu ar deveni ridicul în această descriere.

Astfel se făcù trista și rușinoasa instalare a lui Mihnea III, cu pronosticuri atât de lugubre, și în condițiuni atât de funebre pentru țară.

Condițiuni funebre? Aceasta nu prea are înțeles în românește. Dar pe D. Ghica nu-l supără neînțelegerea. În fantasia D-sale cea învăpăiată adjectivele inoată cu grămada și D-sa pescuește când pe unul când pe altul și-l aruncă fără alegere în brațele vre unui substantiv. Folosul acestei procederi literare este, că poți petrece timpul cu variații asupra aceleiași teme, cu combinări și permutări în marginile numărului de cuvinte date. Înțelesul rămâne acelaș și uneori frasa căști-gă. D. e.

Astfel se făcù lugubra și funebra instalare a lui Mihnea cu pronosticuri atât de triste și în condițiuni atât de rușinoase pentru țară.

Și mai sus, pag. 75:

Nici o voce nu respunse, toata lumea tacuta și cuprinsă de o adancă intristare păstra un silențiu lugubru.

Lumea tăcută păstra un silențiu! Sau, tot așa de bine, lumea silențioasă păstra o tăcere. Sau mai amplificat: lumea lugubră păstra un silențiu tăcut.

Am cita mai multe simptome ale D-lui Pantazi Ghica, dacă am fi avut răbdarea să cetim novela D-sale și în numărul revistei din 1 Aprilie. Dar această răbdare n'am avut-o, și ne mărginim a spune, că D. Ulysse de Marsillac în *Journal de Bucarest* o laudă foarte mult și o numește savantă.

Între expresiile, cu care D. Pantazi inavuștește sermana limbă română, figurează pe lângă silențiu lugubru, rapace, avaricios și adat (*adonné*).

Mult mai fin e D. Vasilie Alexandrescu Ureche. Oh, D-sa vorbește cu preferință despre lucruri, pe care—necunoscându-le însuși bine, presupune că nici cetitorii nu le cunosc, și pe acest fundament înșiră la cuvinte de o fenomenală combinațiune.

După un tipic cunoscut deja din *Adunarea națională*, pe care o inspira D sa odinioară, D. Alexandrescu Ureche în studiul asupra lui *Miron Costin*, cu care începe juna *Revistă*, vrea să ne arete meritul lui Miron Costin ca om de știință, și ne zice:

După cum Cautu definește istoria, conform ultimelor, modernelor teorii: „l'histoire est le récit d'événements importants,

„afin de connaitre le passé et par lui de conjecturer l'avenir probable...” așa a zis Miron Costin, când ne spuse că istoria ne învață: „Cu acele trecute vremi să pricepem cele venitoare!”

Care e meritul lui M. Costin ca om de știință?—Dar ce dezvoltare mai admirabilă de inteligență, ca aceea a lui M. Costin, care ajunge la concluziunile științei, cu secole mai înainte de atâți nemuritori lucrători in-ogorol științific, în ogorul istoriei, la apusul Europei!

Ce mistificare mai este și aceasta? Nu este adevărat, că ideea de a concepe istoria ca o știință a vremilor trecute pentru a pricepe pe cele viitoare este o „ultimă modernă teorie.” Aceasta a trebuit să treacă prin capul tuturor istoricilor, de când istorici există, și este anume relevată în Polibius, în Tacitus, în Cicero, dacă după dorința lui Cornelius Nepos îl numărăm și pe acesta între istorici. Prin urmare Miron Costin în fraza citată nu a făcut alta decât a spus și el o cugetare de istoric, dar nu a anticipat „cu o admirabilă inteligență concluziunile științei” moderne.

La pag. 1 și 2 a revistei ni se susține că

istoria, fîca filosofiei, nu vine decât după ce poezia populară începe a tăcă,

și îndată se adaogă:

istoria Germanilor începe cu cântul lui Siegfried din poemul Analelor (?)

La pag. 2 d. Alexandrescu mai vorbește despre lăutarii, care singuri

fac istorie . . pe timpul lui Atila (5),- la palatul Biciului lui Dumnezeu.

Acel (5) pus lângă Atila ne trimete în josul paginei la autorii antici, din care ăi is-

vorește d-lui Ureche această știință. Acolo găsim numit, pe lângă Priscus, și pe *Am. Marcellinus*. Ammianus Marcellinus citat pentru timpul lui Atila? Mare descoperire! Ammian (născut pe la 330) era de mai mulți ani mort, când a început domnia lui Attila (434—453) și în genere istoria lui merge numai până la 378 d. Chr.

La pag. 9 eruditul nostru profesor de istorie la Universitatea din București ne spune că „istoria de caracter filosofic” se născu

cu Voltaire, abia în secolii XVII și XVIII.

Voltaire istoric în secolul 17? Dar Voltaire este de 6 ani, când se sfîrșește secolul al 17., și în această vîrstă el deabia ar fi putut scrie un tractat ca acela al d-lui Ureche, necum o istorie de „caracter filosofic.”

Dar unde este tare d. Ureche, este în citarea de nume proprii. Acolo d-sa se află în elementul seu, începe a-și perde cumpătul, sonul gol al cuvintelor de botez și de familie îl transpoartă în acea lume fericită unde prosaica lege a logicei și a exactității științifice nu mai domnește. Cu deosebire ne preumblă atunci prin țara Spaniolilor, pe unde controlul este mai greu, și ne încântă cu sonuri ca cele următoare:

— Nu, ori cât am pute supăra vre-utnului din acele spirite,—de care altă dată rideam, pe care azi le deplângem—spirite pururea gata a deprecia ce este românesc,—nu, rețefim, Mirou Costin nu este Willeharduin, nici sire de Joinville, Froissart, Filip de Comines, el nu este Olanyro Morales, Zurita, Garivay, Muntaner, Mariana, Moncada; nu este asemenea autorul cronicelor de Napoli, nici Villani; nu este a *fortiori*. catalogarii de date și domni ai Germaniei feudale..... *Miron Costin* este în tond „istoric.”

Bietul zețar nu s'a prea orientat în așezarea literelor acestor Spanioli, și astfel *erata* de la sfârșitul numărului ne invită să cetim *Ocampo, Morales* în loc de *Olaniro Morales*. Fie și *Ocampo, Morales*!

Să ne atragem în treacăt, deși cu multă măhnire din parte-ne, risul sau deplângerea d-lui Ureche, mărturisind cu sinceritate, că după părerea noastră nu ar fi nici o scadere pentru Miron Costin de a fi comparat lui *Comines* sau lui *Froissart*. D. Ureche crede, ca Miron Costin le este fără comparare superior, după acelaș tipic, după care credea altă dată într'un foileton al *Adunării naționale*, că o pălidă imitare a lui Vacărescu este superioară originalului lui Goethe.

La pag. 6 d. Ureche ne înșiră alte nume, spunându-ne că

Miron Costin este deja istoricul. care întreabă la fapte cauzele lor. și la cauze recunoaște o ordine, o sistemă oare-care, ca Vico, Leibnitz, Descartes, Roteck, Cantu, Thiery.

Ce-o fi căutând între acești istorici Leibnitz și Descartes?—Altă dată d. Ureche, vorbind despre arhitectura noastră, ne spunea că celebrii arhitecți ai Italiei ar fi invidioși de ea, și ne cita, între aceștia și pe Cimabue, care însă este celebru în pictură.

Dar în starea intelectuală, în care se află d-sa când scrie, nici nu e vorba de exactitate a citărilor. Totul e ca sonul gol al numelor proprii să producă efect, și în această privință trebuie să recunoaștem, că *Cimabue* e foarte bine ales.

În numărul *Revistei Contemporane* din 1 Aprilie ni se înfățișează doi autori mai noi, cu lucrări mai scurte. Unul este d-nul D. Aug.

Laurianu. D-sa face o critică a unei traduceri din Molière și a dramei d-lui Scurtescu *Rhea Silvia*. Știți, că despre fabuloasa *Rhea Silvia* ne spune Livius în câte-va rânduri la începutul istoriei sale, că a fost vestală, -dar că a născut totuși pe Romulus și Remus. Completa lipsă de tradițiuni mai lămurite asupra ei nu împiedică pe d. Laurianu de a scrie

Pentru a tracta asemenea subiecte, se cere pe lângă atate alte condițiuni, pe care D. Scurtescu le posedă în destul, și un studiu aprofundat al timpului, moravurilor, cu un cuvânt al mezului social în care se petrece acțiunea, și acest mez social să radieze în toate episoadele dramei *Rheei Silviei*.

Moravurile și mediul social de pe timpul *Rheei Silviei*! Lucrul nu prea are înțeles,—dar cuvintele sună a ceva.

Acelaș domn scrie la pag. 158 și 159

Nu este aici locul de a căuta rațiunea preeminenței traducțiunilor asupra compozițiunii și raportul ce există între autor și executor. Când vom scrie în special despre teatrul nostru, vom elucida aceste chestiuni colaterale rândurilor de astăzi. De-ocamdată ne mulțumim de a declara într'un mod categoric că n'avem idei preconcepute contra nici unuia din modurile în care se manifestă literatura scenală la noi.

Auzi frate! junele Laurianu ne declară „într'un mod categoric,“ că nu are „idei preconcepute!“ Ce fericire pentru „literatura scenală“ a României! și pentru „chestiunile colaterale rândurilor de astăzi!“

Cel din urmă autor însemnat în No. 2 al *Revistei* se numește George Marian. D-sa pare a fi de la Ploești, căci ne vorbește despre

un colț al țerei, unde m'am ploștit—era să zic ploștit.

Acest domn de la Ploești, eram să zic . . . , are mult spirit. D-sa iubește „la causcrie“ ca la Paris și o introduce în Revista Contemporană prin un „Ciaiu la doamna Cutare.“ Ce mai eleganță în toată conversația! Domnul de la Ploești o începe prin a face Doamnei Cutare din București un

compliment pentru toaleta sa de un perfect bun gust,

și complimentul era fără îndoială de un perfect bun gust, ca și cel următor, despre care ne spune d. Marian

cultul frumosului există în țara Românească. Mă înhătai de acest cuvânt ca să spun ca n'ar putea fi îndoiță despre aceasta, decât numai când frumosul n'ar fi represintat la noi prin imagine vii ca d-na *Cutare*. Complimentul ănsă nu produse efect.

Dar nu pentru aceste galanterii ploștite, eram să zic . . . , intră d. George Marian în această mică cercetare. D-sa merită a figura în ea, fiindcă împărtășește amețeala d-nului Ureche în privința numelor proprii. După ce ne-a spus, de sigur cu multă competență, că concertele societății filarmonice sunt

destinate a face pe public să fugă văzând numai numele lui Beethoven pe afiș,

continuă:

Grație d-nei *Cutare* me împăcam cu muzica clasică de care mă desgustase concertele puțin divertisante ale societății filarmonice. Un caet din Mozart se află pe pian. Doamna *Cutare* îl deschise și ne jucă nemuritoare uvertură a operei *Freischütz* (Robin des Bois).

Admirabila Doamna Cutare! Deschide un caet din Mozart și joacă din el uvertura la *Freischütz*. O să vezi, că în numărul viitor al *Revistei* are să deschidă caetul lui Weber și să ne joace uvertura la *Don Juan*.

După exemplele fenomenale, citate până acum, am mai adăoga câte-va cuvinte în privința întregii întreprinderi numite „*Revista Contemporană*,” dar ne e teamă, că redactorii ei vor declara, cu modestia junelui Domn Laurianu,

într'un mod categoric,

că nu au *idei preconceptuate* nici măcar în contra — beției de cuvinte.

T. Maiorescu.

POESII.

PETREANCA DRAGALASA.

Curge Bistrița 'nainte printre maluri, după care
Ca copil—cum trece timpul!—jocul undei am privit;
Curge 'n somnu-i și visează, nici în somn repaos
n'are—

Dat ei este sa ajungă la o mare, spre-un sfârșit...

Turma 'n vale se întoarce, păserele 'n grabă zboară
Spre pădure, mici muscuțe fug în roată tot pe loc;
Ear din sus de pe costișuri o fetiță lin coboară
Sprintenică par' că-i dorul de iubire, de noroc.

Lângă ea o capră albă sburdă, saltă 'n uebunele
De alun o creangă lungă după dăusa tărăind;
Nu-i ș'acest din a naturii mii tablouri frumoșele
Unul, gândul și privirea fără voie 'nveselind?

Uite, uite, de odata capra și a ei stăpana
Cum din culme într'o fuga pân la Bistrița cobor;
Sufă ventul după dănsii sburlind caprei alba lană,
Ear stergaru 'n jurul fetei se învêlue ca 'un nor.

Și astfel la riu Petreanca grațioasă' acum sosește,
Și în valul care doarme se oglindă cochetând;
La privirea 'ncântătoare valul 'ndată se trezește,
Pe copilă și pe capră cu-a lui șoapte salutând.

Este timpul înspre sară: de pe cer eternul soare
Blând tabloul luminează—pentru mine e ceresc—
Peste Bistrița-aurită multe plute, peni ușoare
Trec, se duc, a lor parolă ah! la toate e... grăbesc!

Ănsă eu cu neapasare cat la plute și la unde,
Și la câmpul de-unde grabnic sbor albinele în roiuri
Toate-s mandre—dar fetița cu privirea-i mă pè-
trunde—

Capra vine langa mine, o desmerd, ș'apoi—apoi—

Mă apropii de stăpâna întrebând ce farmec are
De-i așa de dragalașa la cuconi și la săteni?
—Am făcut—ea îmi răspunde—farmec nu, ci scaldă
dă mare

Din navalnic și din crinuri fără alte burueni;

Și la piept port odoleanul care 'ncântă și discântă
Pentru inima curată cea ce voi numiți amor;
Am în sin un lucru încă—e o cruce mică, sfântă
Care-alungă gândurile de cumva mă impresor.—

Curge Bistrița 'nainte—noaptea văi și munți um-
brește—

Și eu beau un strop de apă din a fetei pumnii mici:
Curge Bistrița 'nainte—fata, cerul îmi zimbește...
Ah! deatunci să am bordeiu-mi n'ăș dorî decât
aici!

VENTURI RELE,

Auzi draga, priure arbuti criveț urlă. criveț plange
Ca mii buhne sau ca bietul fara pane și 'nsetat:
Venturi rele mă 'nconjoara. ele 'n brațe mă vor
stringe—

Și cantand prohodul jaluic. mă vor pune 'n ne-
grul pat.

Preste mine neaoa 'nteia va pica strălucitoare
În o zi când soare 'n ceruri va luci lin, aurit;

Va fi încă dimineața—și ca'n zi de serbătoare
Multă lume se va duce colo'n templul învechit.

Mulți vor trece lângă mine, mulți rizend și mulți
cu jale,

Dar cu jale pentru dênșii, pentru câte-au suferit;
Ce le pasă de o groapă ce găsesc în a lor cale—
N'au și dênșii câte una, n'au pe cine de jălit?

Ănsă tu, așa-i fetița? lângă groapa mea cea veche,
Veche iusuți 'n'a ta vrăstă tu atunci, te vei opri:
Vei gândi la zili trecute—și din ochi-ți o păreche
Lachimi vei vërșă, căci încă și atunci mă vei iubi,

Și apoi, apoi spre casă tu incet te vei întoarce
Răzemată pe toeagu-ți, cătând numai spre pa-
mënt...

Și vei toarce lână albă și vei toarce pân vei toarce
Pe-al vieței tale firul, svêrlind ghemul în... mor-
mënt...!

Auzi dragă, pintre arbori criveț urlă, criveț plange
Ca mii buhne sau ca bietul fără pâne și'nsetat;
Venturi rele mă 'nconjoară, ele 'n brațe mă vor
stringe—

Și cântând prohodul jaluic, mă vor pune'n negrul
pat.

REMANE NEBUN,

Un tenêr la masă cu scumpa lui șede;
Și zice el fetei:—mai toarnă 'n pahar
Cât am eu în lume ce încă pot crede,
Pe tine, și 'n sticlă bêtrânul nectar.

Mai toarna pan vinul nici strop nu remane,
Ca doar în beție sa nu mă mai tem
Când șuera ventul. când urf al meu cane.
Când buhnele 'n noapte prohodul lor gem!

Mă tem, de o vreme, de ori ce 'n natură
Bocitul ingauă—un urlăt, un vânt
Sau buhna când cobe grozav îmi augură:
Serman fără nume vei trece 'n mormânt!

Și numai garafa, minunt de uitare
 Și numai tu dragă, minunt fericit
 Imi dați cateodată—dar nu știu, imi pare—
 Și voi cateodată m'ați cam amăgit...

Copila suspina, căci grea presimțire
 Cuprinde cu jale frumosul ei sin;
 De-ar fi—ea gândește—de-ar fi nălucire
 Durerea-i, cum este—acest abur de vin!....

Și toarnă lin, toarnă—priu negura rece
 Ventoasele ernei bocind se abat;
 O buhnă speriată din când in când trece.
 Zăvodul tot urlă spre cer. nencetat...

Și toarnă, lin toarnă—și—trăsnet! durere!
 Din mâna lui slabă paharu-a picat—
 Mii hărburgi se face—vai! glasul său pere
 Precum uraganul când s'a departat—

Apoi de o dată sermanul sbucnește
 C'nu ris ce grozav e'n grozavu-i resun:
 La hărburgi arată și astfel rănjește:
 —E viața mea inșiși!... rămăno nebun!

N. Lăvu.

PRELECȚIUNILE POPULARE

ținute de Societatea „Junimea.”

(Urmare.)

In prelegerea a patra D. Iacob Negruzzi,
 vorbi despre plug.

D-sa arată cum inaintea descoperirii aces-
 tei insemnate unelte, omenirea era impede-
 cată in propășirea sa prin o vecnică strămu-
 tare din loc in loc, prin starea sa nomadă
 Triburile de oameni trebuiau să umble după
 hrană, atât in timpurile cele mai vechi când
 animale ei erau toate dușmane sau străine
 și el își găsea hrana vânăndu-le cât și
 in timpurile mai de apoi, când reușind să
 imblânzească pe unele din ele, să le supună

voinței sale, el le creștea in turme intinse
 pentru a trăi din carnea și fructele lor, mer-
 gând cu ele din loc in loc după pășunile tre-
 buincioase. In ambele aceste perioade a vî-
 natului și a păstoritului, necesitatea traiului
 material predomină între oameni. Apoi fiecare
 individ, fără deosebire, avea mai aceeași ocu-
 pație. O împărțire a lucrului era necunoscută;
 toți știau aceleași lucruri și le făceau singuri.
 Viața era din această cauză de tot simplă,
 necesități nouă nu se puteau trezi; prin ur-
 mare nu se puteau desvîli in bogata minte a
 omului toate facultățile ce ar fi putut servi
 să le implinească. De aceea nici cărmuirea
 oamenilor nu presenta greutate. Relațiile din-
 tre dînșii erau rari și simple; plaiurile și
 munții despărțeau familii de familii, ce rare se
 întâlneau cu prietenie sau dușmănește; in lă-
 untrul familiei predomină autoritatea bătrâni-
 lor ținută și respectată. Așa era acel timp
 care pentru poezie poate fi un timp de aur.
 pentru viața reală însă omenirea era o pe-
 rioadă încă joasă a dezvoltării sale, cea în-
 tei treaptă a eșirei omului din sinul naturii.

Un pas imens spre propășire a făcut omul
 atunci când el a găsit mijlocul de a-și scoate
 hrana necesară traiului său din unul și ace-
 laș loc, când el a considerat ca isvor de că-
 pitenie pentru nutrirea sa, nu animalele ce-l
 incunjurau, ci *productele pământului*. Acest
 pas se făcî prin invențiunea *plugului*, a ac-
 celui instrument cu ajutorul căruia omul, ima-
 ginând a desfunda scoarța pământului și a
 puue in ea semințe de plante diverse, acărur
 proprietate nutritoare el învățase a o cunoa-
 ște și putî astfel să aibă regulat și in preajma
 sa hrana necesară, fără a alerga după dînșia
 in vecinică cutrierare.

Atunci omul s'a așezat pe loc ; atunci a început a duce o viață de societate cu ceilalți oameni, întinzându-se peste sfera familiei în care societatea se mărginise până atunci. Și fiind că legăturile sângelui nu mai ajungeau acum pentru îndreptarea voințelor spre scopul comun, pentru posibilitatea unei vieți împreunate, oamenii au început să închipue alte soiuri de autorități, au organizat cu încetul statele, legile, așezămintele, formând astfel din mintea lor o lume ideală de voinți de care fiecare trebuia să asculte.

Odată cu această întindere a relațiilor dintre oameni s'au înmulțit trebuințele lor. Nu mai putea fiecare să le îndeplinească pe toate și munca a început să se împărțească. Plugarul ce era la câmp, nu putea să estragă singur ferul din sinul munților și să bată din el ferul plugului cu care ara ; precum earăși acel ce lucra ferul nu putea să-și pască turmele sau să-și are ogorul singur. Schimbul productelor și a muncii, tocmelele între oameni începură, și pe cât aceste înlesniri făceau mai ghibaci pe fiecare om în meseria sa, pe atâtă se imboldeau necesitățile, și mintea găsea necontenit mijlocul de a răspunde la cerințele lor.

Omul scoțându-și hrana din pământ, punând în bucată pe care o lucra munca și sudoarea frunții sale, nu putea să sufere amestecul altuia fără voea sa pe acea bucată de pământ. El pretinse dreptul exclusiv de a dispune de ea și de ce era pe deusa. Așa se dezvoltă cu încetul ideea *proprietății* pentru individ, ideea *ferii* pentru popoare. De aici se născură earăși o sumă de urmări atât pentru minte cât și pentru inima omului.

Tot șirul progresului este basat pe așeza-

rea stabilă a omului și aceasta nu era în puțință fără invențiunea plugului. De aici se poate ușor cunoaște însemnătatea sa.

Dacă aflăm unele popoare așezate care nu erau agricole, precum Fenicienii, Cartaginezii etc., aceasta nu este o excepție. Ele nu ar fi putut exista fără celelalte popoare așezate, ce erau agricole, care le procurau hrana și cu care făceau comerțul lor întins.

De aceea și popoarele cele mai însemnate, care au jucat un rol mai precumpenitor în lume, au fost popoare agricole, precum în antichitate popoarele de pe Tigris și Eufrat, țara unde se presupune că ar fi leagănul agriculturii, Egiptenii și mai presus de toate, Românii.

În această legătură între pământ și om este ceva înalt moral, este o recunoștință pentru natura ce ne hrănește, o iubire pentru ea, care culminează în iubirea de țară. Cine își poate duce toate ale lui cu sine, nu este atât de strins legat de existența unei țări, a unei națiuni, ca acela ce este legat de ea prin isvorul propriei sale existenți individuale.

CORESPONDENȚIA.

D-lui X. Cl. V. Incurcătura de la început până la sfârșit.

D-lui El. Șr. Iași. Noul colaborator e din cale afară slăbuț.

D-lui B. Gr. B. Viena. Lipsă totală de idei. Forma și limba grozave. *Detorință, belă, tiranesc...* asemenea cuvinte în adevăr *terranesc.* Red.

ERATA.

la comedia *Morții*.

Pag. 66 versul 23, în loc de : „li-ar“ să se citească : „li-or“.

Pag. 66 versul 33, în loc de : „să sbucnescă“ citește : „se sbuciumă“.

Pag. 66 versul 59, în loc de : „cercând“ citește : „cerend“.

Pag. 70 versul 5, în loc de : „banchete“ citește : „buchete“.

Pag. 77 versul 14, în loc de : „chrisotemei“ citește : „chisantemei“.

Pag. 77 versul 44, în loc de : „luminele versând“ citește : „și lumenele valsăud“.